

Lesník

ČASOPIS ZAMESTNANCOV • LESY Slovenskej republiky, štátny podnik

2017

I.

II.

III.

IV.

V.

VI.

VII.

VIII.

IX.

X.

XI.

XII.

15

22

25

Ludia pre lesy, lesy pre ludi

Obsah

3	Editorial	21	Rudolf Šály
~	Anketa	22	Ľadová krajina, ľadový les
4	Rok ochrany lesa	23	Spomienky na Vianoce v múzeu
5	Ocenenie našich pracovníkov EAD v roku 2016	24	Novinky z Veveričiakova
6	FEHOVA	~	Školenie nielen pre záhradníkov
7	Zaslúžený odpočinok štiepkovača	25	Lesné kolesové traktory
~	Zariadenie Antonstál získalo certifikát dôveryhodná firma	26	Jazvec Mišo
8	Hmyzí bojovníci európskeho lesa	~	Vtipy
10	Sládek 90-ročný	~	Recept
11	Lesné škôlky inak ako ich bežne poznáme	~	Uveríte
12	Zima v živote dutinových hniezdičov	27	Spoločenská rubrika
14	Pomáhame vtáctvu našich lesov	28	Najväčšia plastika stromu na svete
15	LESY SKI CUP		
16	Kto robí s budúcnosťou, nemá povolanie, ale poslanie		
18	Krokom rokom s Halali (2/6)		
20	Päťročný program podniku		

8

15

22

25

Lesník

časopis zamestnancov
LESY Slovenskej republiky,
štátny podnik
február 2017

Šéfredaktor:
Ing. Vlastimil Rezek (vr)

Redaktorka:
Mgr. Anna Sliacka (as)
Ing. Milota Nádvoříková

Stáli prispievatelia:
Ing. Milan Longauer
Ing. Viliam Stockmann

Grafická úprava:
Xepap, spol. s r.o.
www.xepap.sk

Foto na obálke:
Vlastimil Rezek

Adresa redakcie:
LESY SR, š. p.
Námestie SNP č. 8
975 66 Banská Bystrica
telefón: 048/43 44 278
fax: 048/43 44 191
e-mail: vlastimil.rezek@lesy.sk

Ľudia pre lesy, lesy pre ľudí,

tento slogan už používame niekoľko rokov, no stále sa nájdu nové aktivity, ktoré jeho význam ešte rozširujú. Jednou z takýchto akcií je vytvorenie Horehronskej ligy zjazdového lyžovania s podporou nášho podniku. Pozitívne ohlasy nielen rodičov súťažiacich detí potvrdzujú, že dlhodobé zameranie sa podniku na podporu aktivít mládeže je správnym krokom.

Naši českí kolegovia prezentujú svoju prácu pre verejnosť sloganom „Pracujeme pro vás“. Forma iná, obsah rovnaký. Lesníci sú tí správni „Ľudia pre lesy“ a usilujú sa, aby tu boli „lesy pre ľudí“.

S nástupom jari sa rozbehnú nielen výsadby a ostatné práce v starostlivosti o lesy, ale aj akcie pre verejnosť. Lesnícke dni, Deň zeme, otvorenie sezóny v Lesníckom skanzene, pokračovanie akcie Zasadil som strom, začiatok novej akcie Pomáhame vtákom našich lesov...

Využijeme tieto príležitosti na informovanie ľudí o lesoch, prírode a lesníctve. Je to úloha pre každého z nás a nikdy sa neskončí. Vyrastajú stále nové generácie detí odtrhnutých od prírody, je našou povinnosťou im ukázať krásy našich lesov a zároveň zákonitosti využívania prírody človekom.

Príjemné čítanie

Anketa

Ing. Peter Liška
riaditeľ ŠL TANAPu

Štátne lesy TANAPu na spravovaných územiach zažívajú trvalé, veľkoplošné premnoženie lykožrútvov od r. 2006. Príčinou boli úmyselné rozhodnutia štátnej správy ochrany prírody SR o ponechaní státisícov m³ aktívnej drevnej hmoty pre premnoženie tohto hmyzu po veľkej vetrovej kalamite z novembra 2004. Lykožrútvová kalamita v centrálnej a východnej časti TANAPu do roku 2014 nabrala také rozmery, že jej objem prekročil objem vetrovej kalamity z r. 2004. Podobný scenár sa po vetrovej kalamite Žofia z r. 2014 opakuje už aj v liptovskej a roháčskej časti tohto chráneného územia. Samozrejme, že podkôrný a drevokazný hmyz má výrazný vplyv i na speňaženie dreva, či už priamym povrchovým a hĺbkovým poškodením, tak i infikovaním hubami, ktoré spôsobujú zafarbenie dreva a zmenu jeho štruktúry. Z tohto dôvodu vzniká absencia cennejších sortimentov a výpadok na tržbách minimálne 25 % oproti predaju čerstvého dreva z bežného hospodárenia. Zároveň sa zvyšujú náklady na povinnú protikôrovcovú ochranu. Znižovanie tržieb za drevo a zvyšovanie nákladov na starostlivosť o les zákonite vyvolá nedostatok finančných prostriedkov na tvorbu rezerv pre revitalizáciu kalamitných plôch a pestovanie mladých lesných porastov. Ostávam preto v nádeji, že vzhľadom na známe skutočnosti o vývoji lykožrútvovej kalamity v Slovensku a jej dopadoch na ekosystémové služby, ktoré lesy poskytujú, zrovnajú najvyššie orgány štátu svoj finančný prístup k vlastníkom a správcom postihnutých lesov na úroveň poľnohospodárov a ovocinárov.

Ing. Milan Dolňan
prezident Združenia obecných lesov

Na jednej strane konštatovanie v položenej otázke má zdôvodnenie. Vysoký stav podkôrneho a drevokazného hmyzu v našich lesoch od veľkej vetrovej kalamity z roku 2004 a pred letom 2014. Bezzásahové chránené územia pomedzi hospo-

Slovensko čelí v posledných rokoch najväčšej kalamite podkôrneho hmyzu za ostatných 50 rokov. Národné lesnícke centrum očakáva postupný ďalší nárast lykožrútvovej kalamity a jej kulmináciu až v roku 2020. Očakávate, že bude mať tento fakt zásadný vplyv na ekonomiku lesníckej prevádzky?

dárske lesy. Slabé zimy, suché a teplé letá. Neskoru spracovávaná kalamita z rôznych dôvodov aj z nespriatupnenia. Nedostatočná porastová hygiena. Móda dnešnej doby v tom, že chrobačiare sú les a zmena v hlavách - spôsobujúca zvyk v pohľade na neutešený stav našich porastov.

Zostávajúca hmyzová kalamita na začiatku roka je na Slovensku v množstve stoviek tisíc m³. Každý m³ podkôrnikom obsadeného dreva nespracovaného do konca zimy spôsobí napadnutie 8 až 10 m³ zdravých stromov. Katastrofická, ale reálna vízia.

Na majetku v správe Lesov mesta Brezno, s.r.o., evidujeme 8200 m³ dreva vykazujúceho znaky poškodenia. Stanovili sme si cieľ do konca obdobia vegetačného pokoja túto i novo objavujúcu kalamitu spracovať. Za mesiac január odbudlo 3500 m³. Okrem spracovania, odvozu, odbytu, máme za cieľ zbytky po ťažbe do tohto obdobia vyviezť z porastov a zoštiepkovať, kde to nie je možné, uhodiť a spáliť. V apríli byť dobre pripravení na ochranu lesa cez lapáky, lapače, pyramídy, použitie Švédskej metódy na porastových stenách, monitorovanie porastov a okamžité spracovanie prípadnej novovznikajúcej kalamity. Bolo by zlé znásobovať chrobačiare a čakať na rok 2020.

Na ekonomike sa to určite prejaví. Ťažbou poškodených kmeňov za nižšie speňaženie, vyššie prevádzkové náklady, vyrovnávané čiastočne vyšším objemom v tomto roku. Najhoršie je, že kalamita nás ochudobňuje do budúcich rokov v ekonomike i stave lesov.

Ing. Ján Vavrek
riaditeľ OZ Revúca

Pri rozsahu kalamit od „Žofie“ (2014) je ich spracovanie na časti OZ Revúca chytaním mačky za chvost. Napriek intenzívnym opatreniam v oblasti integrovanej ochrany lesa odchádzajú smrekové porasty rýchlejšie, ako stíhame dostávať spracovaním kalamity podkôrný hmyz pod kontrolu. Má to samozrejme dopad na kvalitu dreva a priemerne speňaženie. Znížením podielu tržbosného

smreka v budúcnosti, pri súčasnom stave financovania lesného hospodárstva, bude ekonomika lesnej prevádzky udržateľná len v prípade nárastu cien listnatého dreva – najmä v drevine buk.

Ing. Ján Mokrá
riaditeľ OZ Kriváň

Faktom je, že lesný závod Kriváň, ktorý ešte v nedávnej minulosti nemal nejaké mimoriadne problémy s kalamitou spôsobenou podkôrným hmyzom, má v súčasnosti pri ťažbe ihličnatého dreva viac ako polovicu jeho objemu z plánovaného ročného objemu postihnutú lykožrútom. V súčasnosti nie je nič mimoriadne vidieť smrekovú zelenými korunami, ale už opadnutou kôrou na kmeňoch. Je samozrejme, že kvalita takéhoto dreva je nižšia, a s tým ide ruka v ruke aj nižšie speňaženie. To či tento jav bude mať vplyv na ekonomiku lesníckej prevádzky, mi najlepšie ozrejmil jeden môj kolega, keď sme sa vo voľnej debata rozprávali o drevinovom zastúpení v rámci nášho OZ. Na moju poznámku, že drevina buk je matka lesa mi odpovedal: „Áno buk je síce matka lesa, ale otcom je smrek a ten nosí domov peniaze.“

Ing. Janka Bodorová
vedúca obchodno-ekonomického úseku
OZ Liptovský Hrádok

Predsavzatia sú sľuby, ktoré dávame sami sebe na Nový rok... a väčšinou ich nedodržiavame. Takéto predsavzatia si nedávam.

Dôležité sú skôr dlhodobé plány, vízie a úlohy, ktoré človek musí urobiť, aby dosiahol svoj cieľ. No tieto sa zväčša rodia dlhodobá a nesúvisia s prvým januárovým dňom. V pracovnom živote je pre mňa najdôležitejšie po minuloročných vysokých investíciách finančne zastabilizovať podnik tak, aby aj v prípade väčších výpadkov tržieb mohol bezproblémovo fungovať. Prvé kroky k tomuto cieľu sme už s kolegami urobili.

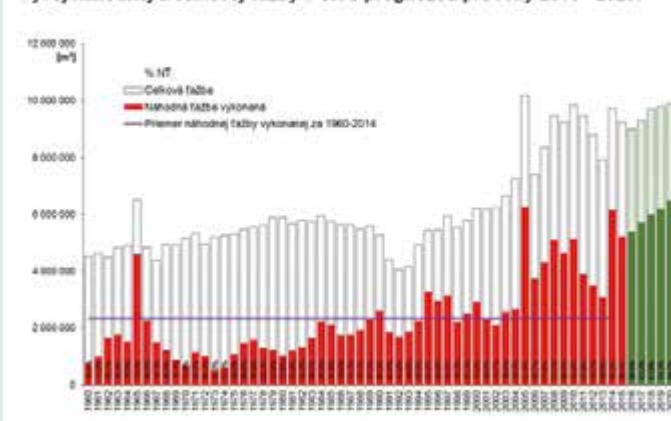
Rozpad smrečín pokračuje.

Ministerka pôdohospodárstva Gabriela Matečná vyhlásila tento rok za „Rok ochrany lesa“.

Kalamity v lesnom hospodárstve sa v poslednom čase stávajú čoraz bežnejšou súčasťou života lesníkov. Najmä v smrekových lesoch sa v mnohých prípadoch dá hovoriť o permanentnej kalamite, ktorá postupne speje k úplnému rozpadu niektorých porastov. Za posledných 55 rokov bolo 20 rokov charakteristických nadpriemernou náhodnou ťažbou dreva, z toho 18 rokov bolo po roku 1996. A kalamita, tentokrát podkôrníková, sa ešte neskončila. Podľa prognóz Národného lesníckeho centra je predpoklad nárastu lykožrútovej kalamity až do roku 2020. Táto ako aj iné závažné informácie odzneli na konferencii Aktuálne problémy v ochrane lesa, ktorú už tradične Národné lesnícke centrum koncom januára zorganizoval v Novom Smokovci.

Vývoj náhodnej a celkovej ťažby v SR s prognózou pre roky 2016 - 2020:

zvalo v Novom Smokovci.

„Ochrana zložiek životného prostredia, vody, pôdy, ovzdušia a aj podložia, je dosiahnuteľná len uplatňovaním vyváženej ochrany lesa. Abiotické a biotické škodlivé činitele v lesoch sú fenoménom, ktorému môžeme rozumnou starostlivosťou do značnej miery predchádzať. Odborné spravovanie lesov profesionálmi a toto slovo musím zdôrazniť, je nevyhnutným predpokladom trvalo-udržateľného lesníctva. Vážené lesníčky a lesníci. Rok 2017 vyhlasujem za rok ochrany lesa. Je to podpora vášmu stavu a zároveň dôrazný apel na všetkých kompetentných, aby ešte intenzívnejšie hľadali riešenia pre zlepšenie zdravotného stavu našich lesov,“ povedala ministerka pôdohospodárstva Gabriela Matečná.

Andrej Kunca, vedúci strediska Lesníckej ochrannárskej služby NLC v Banskej Štiavnici upozornil, že klíma na celom Slovensku sa mení. „Teplota rastie, a to má vplyv na jednotlivé dreviny a škodlivé činitele. Za posledné tri roky boli nad dlhodobým priemerom teplôt takmer všetky mesiace okrem záveru minulého roka,“ upozornil Kunca. Abiotické a biotické škodlivé činitele v poslednom

období dvojnásobne prekračujú dlhodobý priemer. Z biotických je potom jednoznačne najväčším škodcom lykožrút smrekový (Ips typhographus), ktorý od roku 1960 napadol 26,9 milióna m³ dreva, čo je 83 % všetkých škôd. „Lykožrút mal vždy nejaký vplyv na naše lesy. Už v roku 1870, keď bola kalamita na Šumave, ale aj v učebniciach

z prvej polovice minulého storočia, je opísaný ako najvýznamnejší škodlivý činiteľ. Napriek tomu, že to všetci vieme, chrobák dominuje v našich lesoch a prognóza je, že bude jeho populácia v najbližších rokoch rásť,“ povedal Kunca. Najvýznamnejšími škodlivými činiteľmi v minulosti boli vietor a lykožrút smrekový. Je potrebné zabezpečiť hygienu porastov tak, aby boli poškodené, vyvrátené alebo polámané stromy minimálne asanované tak, aby neboli vhodné pre rozvoj podkôrných druhov hmyzu. Ani extrémne mrazy začiatkom tohto roka populáciu lykožrútov neoslabili. „Je to domáci druh, ktorý zvláda zimu veľmi dobre,“ skonštatoval Kunca.

„Lesy sú pre mňa nielen odbornou záležitosťou, ale záležitosťou srdca. Chcem sa poďakovať všetkým lesníkom a lesníčkam, ktorí sa zodpovedne starajú o naše lesy,“ povedala na záver ministerka

-vr-

Ocenenie našich pracovníkov

Ministerka pôdohospodárstva Gabriela Matečná ocenila pri príležitosti vyhlásenia Roku ochrany lesa šiestich lesníkov, medzi nimi aj súčasných a bývalých pracovníkov podniku LESY Slovenskej republiky.

Cenu Lesníckej ochrannárskej služby Národného lesníckeho centra „Osobnosť ochrany lesa“ odovzdala Ing. Jozefovi Herudovi; doc. Ing. Jozefovi Konôpkovi, CSc.; Ing. Jánovi Kovalčíkovi, CSc.; Ing. Jánovi Slivinskému; Ing. Jánovi Švančarovi a Ing. Jurajovi Varínskemu, CSc. za významné príspevanie k ochrane lesov na Slovensku.

Riaditeľ odštepného závodu Námestovo Jozef Herud získal ocenenie za aplikovanie inovatívnych metód ochrany lesa na Orave. Svojou prácou dokázal, že aktívna ochrana lesa je účinná bez toho, aby dochádzalo k znižovaniu biodiverzity. Významne prispel k rozvoju biologickej ochrany lesa úpravou

lpača Thyson a používaním entomopatogénnej huby *Boeuvaria Bassiana*.

Ocenenie získal aj bývalý výrobnotechnický riaditeľ štátneho podniku LESY Slovenskej republiky Ján Švančara za plánovanie a organizovanie prác pri odstraňovaní následkov po vetrovej kalamite Alžbeta z 19.11. 2004, následných vetrových kalamít a lesov poškodených sekundárnym kalamitným premožením lykožrúta smrekového. Veľkú pozornosť venoval ochrane smrekových lesov

v chránených územiach a v ich ochranných pásmach, presadzoval včasné spracovanie kalamitnej hmoty a aktívny prístup v ochrane ohrozených porastov.

Ján Kovalčík bol odmenený za svoju dlhoročnú činnosť v štátnom podniku, kde pôsobil okrem iného ako lektor vzdelávania a spolupracoval tiež na odstraňovaní následkov veternej kalamity na Horehroní v rokoch 1996 a 2004.

-vr-

Elektronické aukcie vlani s výrazným poklesom, svoju úlohu si plnia

Elektronické aukcie dreva EAD sú doplnkovým spôsobom predaja dreva, ktorý však má dôležitú úlohu pri získavaní informácií o možnostiach a požiadavkách trhu. S pomocou EAD je možné presnejšie nastaviť realizačné ceny v kúpnych zmluvách a sú tiež indikátorom záujmu odberateľov o niektoré sortimenty. Túto svoju úlohu si EAD napriek výraznému medziročnému prepadu objemu splnili.

Aukcie v minulom roku priniesli podstatne nižší príjem, ako v predchádzajúcom období. Dôvodom bol najmä menší záujem odberateľov, kvôli ktorému sa aukcie uskutočnili iba v druhom a treťom štvrtroku 2016. Ďalším dôvodom viac ako dvojtretinového zníženia tržieb je to, že boli do aukcií ponúknuté menej hodnotné sortimenty.

V priebehu roka 2016 sa skutočne cez EAD predalo:

- 12.245 m³ ihličnatej vlákniny
- 2278 m³ ihličnatej guľatiny III.A,B,C
- 11.440 m³ ihličnatej guľatiny III.D

-vr-

Elektronické aukcie dreva konané v roku 2015

Navrhnutý objem	Vydražený objem	Dodaný objem	Skutočné tržby	Plnenie KZ
m ³	m ³	m ³	€	%
230.400	83.980	82.300	3 810.670	98,00

Elektronické aukcie dreva konané v roku 2016

Navrhnutý objem	Vydražený objem	Dodaný objem	Skutočné tržby	Plnenie KZ
m ³	m ³	m ³	€	%
116 350	27 800	25 963	1 081 566	93,39

Elektronické aukcie - porovnanie 2016-2015

Navrhnutý objem	Vydražený objem	Dodaný objem	Skutočné tržby	Plnenie KZ
m ³	m ³	m ³	€	%
-114 050	-56 180	-56 337	-2 729 105	-5

FeHoVa 2017

Vo štvrtok 9. februára 2017 sa opäť otvorili brány budapeštianskeho výstavniska HUNGEXPO a výstava FeHoVa 2017 privítala už po 24-krát poľovníkov, rybárov, strelcov, milovníkov prírody, ale aj lesníkov.

Tento rok bol o to významnejší, že vedenie výstavy spolu s Maďarskou poľovníckou komorou, sa rozhodlo v každom ďalšom ročníku ponúknuť možnosť prezentovať poľovníctvo jednej zo susediacich krajín. Ako prvá krajina dostala túto jedinečnú ponuku Slovenská republika.

Výstavu otvoril Gábor Ganczner, generálny riaditeľ HUNGEXPO Zrt. s práním, aby narastal záujem návštevníkov, a tiež vystavovateľov, ako je tomu v tomto roku. Po ňom vystúpil so svojím prejavom Zolt Semjén, vicepremiér a prezident Maďarského krajského poľovníckeho ochranného spolku

(OMVV). Zdôraznil význam tejto výstavy nielen ako prezentácie poľovníctva, ale aj ako časového mílnika, ku ktorému môžeme vyhodnotiť prácu poľovníkov. Konštatoval, že v zmysle prípravy Maďarska na Svetovú poľovnícku výstavu v 2021, bol za posledný rok znovelizovaný zákon o zbraniach, nový je zákon o poľovníctve a po veľkom „revírovaní“ i zhromaždeniach vlastníkov začnú od 1.3.2017 uplatňovať svoje poľovnícke právo v zmysle nových podmienok už na 20 rokov staronové poľovnícke organizácie. Maďarskí poľovníci tiež plánujú rozvíjať ZOO v Budapešti a organizačne začleniť poľovnícke múzeum v Hatvane pod OMVK. V ďalšom vystúpení minister pôdohospodárstva Sándor Fazekas medzi iným poukázal na nárast spotreby zveriny ako bioproduktu v domácnostiach a ďalší zámer ministerstva na zníženie DPH na zverinu z 24 % na 5 % v novom rozpočte pre rok 2018.

Za Slovenskú republiku najskôr vystúpil Gabriel Csicsai, štátny tajomník MPRV SR, ktorý odovzdal pozdrav pani ministerky Gabriely Matečnej, poďakoval za možnosť

byť prvou predstavovanou krajinou a hovoril o rastúcom význame poľovníctva, ako časti pôdohospodárskej politiky. Tiež poukázal na spoločnú mentalitu poľovníkov žijúcich v susedných krajinách boriacich sa s podobnými problémami. Prezident SPK Tibor Lebocký uviedol vo svojom prejave vyzdvihol dôležitosť poľovníctva, jeho aspekty a vplyvy. Zdôraznil dobré susedské vzťahy s Maďarskom a jeho poľovníckymi organizáciami.

Na záver George Aman, predseda CIC, poďakoval za toto významné európske podujatie a vyjadril spokojnosť s dohodou o finančnej podpore obrazu poľovníctva na verejnosti na celoeurópskej úrovni, ktorú podporia národné poľovnícke organizácie euro za jedného registrovaného poľovníka (spolu vo výške 7 mil. €).

Súčasťou bolo slávnostné otvorenie prehliadky trofejí Františka Jozefa I. Výstavu otvoril arcivojvoda Michael Habsburg Lotrínsky (von Lothringen).

Po ňom nasledovalo krátke bilaterálne rokovanie pri príležitosti privítania maďarskej delegácie vedenej ministrom pôdohospodárstva Zsoltom Semjénom, Sándorom Fazekasom v stánku Slovenskej poľovníckej komory za účasti Gabriela Csicsaia - štátneho tajomníka MPRV SR, Jaroslava Regeca - vedúceho služobného úradu, Petra Kicka

- generálneho riaditeľa Sekcie LH a SD, Mariana Staníka generálneho riaditeľa štátneho podniku LESY SR a domáceho hostiteľa Tibora Lebockého.

Slovenská delegácia na čele s generálnym riaditeľom štátneho podniku LESY SR Marianom Staníkom a odbornými riaditeľmi uskutočnila prehliadku vystavovateľov, najmä expozícií maďarských štátnych lesníckych akciových spoločností. Záujem bol hlavne o prerokovanie spoločných projektových žiadostí z Programu spolupráce Interreg V-A Slovenská republika - Maďarsko s projektovými partnermi Északerdő Zrt., Vértesi Erdő Zrt., IPOLY ERDŐ Zrt. a EGERERDŐ Erdészeti Zrt. a možné výmeny skúseností v ďalšom období.

František Král

Zaslúžený odpočinok

Pri týchto slovách si väčšina z nás predstaví staršieho človeka, ktorý po desiatkach odpracovaných rokoch odchádza na dôchodok. Reč bude ale o sekačke TRELAN DL 18.

Písal sa rok 1982, keď sa na Lesnom závode Vranov vtedajšieho podniku Východoslovenské lesy Košice zriadilo Stredisko lesnej techniky, kde hlavným mechanizačným prostriedkom bol štiepkovač Trelan. Štiepkovanie nekvalitných sortimentov dreva bola na tú dobu veľmi pokročilá technológia a bola zavedená hlavne kvôli nutnosti prevodov a premien nekvalitných bukových porastov (hlavové buky), z ktorých hmota nebola umiestniteľná na vtedajšom trhu. Vyrobená štiepka sa za výhodných podmienok predávala do Ferozliatinových závodov Istebné ako prímies ku koksu do vysokých pecí. Celá technológia sa natoľko osvedčila, že v roku 1987 sa pristúpilo k zakúpeniu aj druhej se-

kačky Trelan DL 18 od amerického výrobcu STRONG MANUFACTURING COMPANY a popri spracovaní nekvalitných bukov z prevodov a premien sa pristúpilo aj k štiepkovaniu drevej hmoty z prebierok stromovou metódou za použitia bezuväzkového sústreďovania pomocou LKT s drapákom, kde bola využitá celá biomasa stromu včítane koruny.

Revolučne zmeny v spoločnosti v roku 1989 priniesli zmeny aj v obchode a náš vtedajší obchodný partner mal výhodnejšie ponuky na štiepku aj z iných lokalít, a tak sme boli nútení obmedziť štiepkovanie, no náš hrdina ani naďalej nezaháľal. Nakoľko sme celý areál odštep-

ného závodu spolu s dielňami, sociálnym zariadením a expedičným skladom vykurovali štiepkou, slúžil nám až po súčasnosť na tento účel. Výmenou kotolne sa jeho frakcie štiepky už neosvedčili, a tak sme boli nútení vyrábať štiepku iným mechanizmom. Starý osvedčený štiepkovač bol odsúdený na šrotoviško. Tu prišla na scénu nostalgia. Priznám sa, že mi ho bolo ľúto dať ho zošrotovať, a tak sa zrodila myšlienka, umiestniť ho do Lesníckeho skanzenu vo Vydrovskej doline. Po niekoľkých telefonátoch bolo všetko dohodnuté a 26. januára sa vydal na cestu na nové miesto, kde v expozícii múzea lesnej techniky zaujme dôstojné miesto ako jeden z prvých štiepkovačov na Slovensku.

Šimkanin Jozef
riaditeľ OZ Vranov

CERTIFIKÁT Dôveryhodná firma 2017 pre Antonstál

Centrum výskumu názorov zákazníkov Košice udelilo 11. januára Účelovému zariadeniu lesnej pedagogiky a rekreácie Antonstál CERTIFIKÁT Dôveryhodná firma 2017.

Uvedený certifikát je vydaný len tým spoločnostiam, ktoré nemajú negatívne ohlasy od svojich klientov a obchodných partnerov. Práve preto, že neboli nájdené žiadne negatívne recenzie pomocou ukazovateľa názorov, bola zachovaná etika v oblasti podnikania a zodpovedný prístup k záväzkovým klientom, bol certifikát vydaný firme Lesy Slovenskej republiky, Odštepny závod Trenčín.

Účelové zariadenie lesnej pedagogiky a rekreácie Antonstál sa nachádza v priestoroch bývalého Poľovníckeho zámočku Antonstál. Jeho činnosť bola obnovená 30. decembra 2014 predovšetkým pre organizovanie pobytových zájazdov pre školy v prírode, rôznych aktivít či podujatí pre deti v rámci lesnej pedagogiky a práce s verejnosťou.

Vedúcim prevádzky Účelového zariadenia lesnej pedagogiky a rekreácie je Róbert Minárik, ktorý má veľký podiel na dosiahnutí CERTIFIKÁTU Dôveryhodná firma 2017.

Jarmila Hatalová,
OZ Trenčín

HMYZÍ BOJOVNÍCI EURÓPSKÉHO LESA

Ako gladiátori v Koloseu, obrovskej aréne starovekého Ríma, najväčšej stavbe vtedajšieho sveta, tak ešte aj dnes žijú, zvädzajú kruté boje, ostrými zbraňami ozbrojení, úžasní tvorovia najpočetnejšej skupiny živočíchov na planéte Zem, chrobáky čelade roháčovitých (*Lucanidae*) často označované za šľachtu medzi hmyzom.

Najväčším zo štrnástich druhov obývajúcich lesy a pralesy Európy je roháč veľký (*Lucanus cervus* Linné, 1758). Patrí do tropickej čelade roháčovitých (*Lucanidae*) dosahujúci veľkosť výnimočne až 100 mm. Nádherný a mohutný chrobák, ozbrojený ozrutnými, do neskutočných rozmerov zväčšenými hryzadlami. Sú to veľké, trochu ohnuté, na konci vidlicovito zakončené a na vnútornej strane veľkým zubom vystrojené hryzadlá, ktoré sú tým väčšie, čím väčšie je telo chrobáka. Neslúžia na ozdobu, ale hlavne ako účinná zbraň v bojoch o menšiu, oproti impozantnému samčekovi takmer nenápadnú 45 mm veľkú samičku. Ozdoba i zbraň je zároveň jedným z určovacích medzi druhových znakov a na prvý pohľad jasným pohlavným dimorfizmom, teda viditeľným rozdielom medzi samcom a samičkou. U každého z viac ako tisícky druhov obývajúcich zemeguľu sú inej veľkosti a tvaru. Veľké, mohutne vyvinuté, tzv. telodontné samce mali na vývoj optimálne podmienky, zatiaľ čo menšie, mesodontné, niekedy označované ako var. *capreolus*, predstavujú antidontnú formu s horšími podmienkami vývoja. Niekoľko poddruhov roháča veľkého obýva celú Európu od Portugalska po Ukrajinu, od Škandinávie po Balkán a Malú Áziu. Samozrejme, najväčšia druhová diverzita tejto čelade je zastúpená v tropických pralesoch orientálnej oblasti, kde jednotlivé druhy nachádzajú najlepšie podmienky pre svoj vývoj. Poznáme pestro sfarbených zástupcov i exempláre prenádherných kovových farieb napríklad čílské *Chiasognathus grantii* Stephens, 1832 alebo malajské, ako z rýdzeho zlata vytepané roháče *Allotopus moseri* (Möllenkamp, 1906). Gigantické druhy *Eurytrachelus titanus* (Boisd, 1835), ktorých veľkosť je takmer 110 mm aj skutočných liliputánov čelade veľkých niekoľko milimetrov. Nenápadne sfarbené novozélandské *Mitophyllus parrianius* Westwood, 1863 a tasmánske *Ceratognathus niger* Westwood, 1838 ale aj austrálskych a novo guinejských parádnikov druhu *Phalacro-*

nathus müelleri (Macleay, 1885) či *Lampri-
ma aurata* Latreille, 1817 žiariacich ako živé drahokamy všetkými farbami sveta. Nie nardarmo patria roháče medzi najvyhľadávanejšie druhy hmyzu vôbec a tešia sa medzi zberateľmi mimoriadnej obľube. Za niektoré vzácné, mimoriadne veľké či sfarbené exempláre sa na svetových burzách platia obrovské sumy. V juhovýchodnej Ázii sú rozšírené gladiátorské zápasy, kde hlavnými aktérmi sú extrémne veľké jedince samcov roháča druhu *Hexarthrus deyrollei* Parry, 1864. Majitelia sa o nich starajú s mimoriadnou úctou a tipujúci ochotne stavia na víťaza veľké sumy peňazí. Obdivovatelia týchto gladiá-

Vzácný balkánsky roháč *Lucanus ibericus*

torov pralesa prežívajú zúrivé boje samcov rovnako intenzívne ako ľudia žijúci v iných krajinách, stávkujúci na kónských dostihoch, pretekoch chrtov alebo kohútích zápasoch. V Európe nemá roháč veľký práve lichotivú reputáciu, pre ktorú sa dostal do ľudových povestí a legend. Obyčajní ľudia verili, že priťahuje blesky alebo zakladá požiare, keď svojimi veľkými hryzadlami prenáša žeravé uhlíky na strechy obydli. Hlavy týchto obrnených rytierov hmyzej ríše sa v niektorých krajinách dodnes nosia ako amulety pre šťastie.

Hlava a hrud' roháča veľkého je čierna, hryzadlá a krovky gaštanovohnedé. Dospeliec žije tri-štyri týždne, no vývoj trvá až šesť rokov. Za teplých letných večerov, ale pred búrkou aj počas dňa, živo lietajú a vyhľadáva-

jú staré, prirodzené dubové alebo zmiešané listnaté lesy. Tu môžeme pozorovať nelútostné súboje rozťuzených samcov o nezávisle sa tváriace samičky sediace opodiaľ. Oplođené samičky sa zahrabávajú do hniúcich kmeňov a koreňov, kde nakladú niekoľko desiatok vajčiek, z ktorých sa liahnu larvy. Tie pred kuklením dosahujú dĺžku 120 mm. Poznali ich už v starom Ríme pod názvom „cossus“, kde boli pokladané za lahodný pokrm. Dospelé chrobáky ožívajú s príchodom večera, keď vyliezajú z úkrytov a ako miniatúrne aeroplány s hukotom prelietavajú nad krajinou, či sledia po kmeňoch stromov roniacich sladkú miazgu, ktorú olizujú dlhým

huňatým jazyčkom. V súčasnosti sa výskyt roháča veľkého stáva zriedkavým, pravdepodobne z dôvodu odstraňovania práchnivejúcich kmeňov a pňov, v ktorých prebieha jeho vývoj. Tieto ohromné chrobáky prírode neškodia v dospelosti sú bylinožravé a poväčšine iba sajú miazgu z poranených stromov. Vývojové štádia žijú v odumretom, rozpadávajúcom sa dreve a svojou činnosťou prispievajú k rozpadu hniúceho dreva a k jeho rýchlejšej premene na pôdu. Roháč ešte pred niekoľkými desaťročiami nepatril k žiadnym vzácnostiam. V posledných rokoch sa však už na mnohých miestach nevyskytuje. Úbytok tejto ozdoby európskej entomofauny majú na svedomí okrem iného aj stále pretrvávajúce, zastarané lesnícke predpisy o povinnom výrube tzv. prestarnutých porastov, v ktorých nachádza optimálne podmienky pre vývoj. V kultúrnom svete je roháč veľký chránený ako prírodná pamiatka. Z Talianska a Francúzska je zaznamenaný ďalší roháč *Lucanus tetraodon* Thunberg, 1806, v Grécku a Albánsku *Lucanus ibericus* Motschulsky, 1845 a v Portugalsku príbuzný *Pseudolucanus barbarosa* Fabricius, 1801. V európskej prírode poznáme ešte ďalších desať druhov

roháčov, tie sú však omnoho menšie a nenápadnejšie. Žijú skrytým spôsobom života, a preto sa s nimi stretne viac-menej iba špecialista entomológ. Roháčik obyčajný (*Dorcus parallelipipedus* Linné, 1758) je úplne čierny až 35 mm veľký a tak ako ostatní príslušníci čelade aj tu sa samec od samičky líši mohutnejším štítom a väčšími hryzadlami. Jeho vývoj prebieha v dreve listnatých stromov a stretneme sa s ním prevažne večer a v noci keď vylieza z úkrytov a vydáva sa na prieskum okolia. Na Korzike a Sardínii žije podobným spôsobom života *Dorcus musimon* Gene, 1836 a *Dorcus peyronis* Reiche & Sauls, 1856 v Bulharsku, Macedónsku a Grécku... V trópoch Ázie je mnoho druhov rodu *Dorcus* a niektoré sú skutočnými obrami tejto skupiny. Najmenším európskym

Rudolf Gabzdil, autor článku

roháčom je nenápadný, hnedý, absolútne sa na svojich príbuzných nepodobajúci a skôr liskavku pripomínajúci *Aesalus scarabaeoides* (Panzer, 1794). Žije skrytým spôsobom života v ležiacom, červenej hnilobou napadnutom dreve listnáčov, ale aj ihličnatých stromov. Veľký je iba 5-7 mm. Nie je vzácný, uniká pozornosti entomológov práve pre svoju bionomiu. Na polostrove Krym, v Rusku bol zaznamenaný ďalší druh tohto rodu

Aesalus ulanowskyi Ganglbauer, 1887. Roháčik bukový (*Sinodendron cylindricum* Linné, 1758) ako už jeho vedecké meno napovedá, je valcovitého tela a vyvíja sa v starom, hniúcom dreve. Je matno čierny, veľký 12-16 mm. Samec výrastkom na hlave pripomína nosorožteka. Samička túto ozdobu nemá, ale je rovnako nádherná s jemno zrnitými, krovkami. Prekrásnym zjavom európskej hmyzej fauny je ďalší predstaviteľ čelade. Keby dosahoval rozmery tropických druhov, patril by medzi najkrajších roháčov sveta. Skutočný skvost európskych pralesov roháčik jedľový *Ceruchus chrysomelinus* Hochenwarth, 1785 je iba 18 mm veľký, antracitovo čierny, v pomere k telu ozdobený mohutnými zbraňami hryzadiel, ktoré sú u samičiek o mnoho menšie. Vedie skrytý spôsob života ako jeho príbuzní. Stretne sa s ním v pôvodných, neporušených lesoch podhoria, hôr a bukovo-jedľových pralesoch. Oblubuje staré drevo napadnuté červenou hnilobou. Posledné tri druhy roháčov sú tropicky kovovo modré, kovovo zelené a v mimoriadne vzácných prípadoch takmer čierne. Roháčik kovový (*Platycerus caraboides* Linné, 1758), roháčik *Platycerus caprea* (DeGeer, 1774) a *Platycerus spinifer* Schaufuss, 1862 dosahujú veľkosť 9-16 mm. Odlišujú sa tvarom hryzadiel a po-

hlavných orgánov, inak ich od seba rozlíši iba odborník. Vyskytujú sa skoro na jar, keď za plného slnečného svitu prelietavajú oslneným lesom a sadajú na práve rašiace listy stromov a krov, kde sa živia pupeňmi. Modro žiariace iskry, rozduchávajúce plamienky, oživujúce prebúdajúci sa jarný les. Vývoj týchto krásavcov prebieha v odumretom dreve bukov, dubov a pod.

Toto sú gladiátori európskeho lesa, zástupcovia hmyzej fauny, ktorí sa krásou vyrovnajú vzdialeným príbuzným z ďalekých, tropických končín planéty Zem a rovnako platí, že neodmysliteľne patria medzi šľachtu hmyzieho sveta.

Rudolf Gabzdil

najväčší európsky chrobák, Roháč veľký (*Lucanus cervus*)

Roháč veľký samička

Duchom stále mladý deväťdesiatnik Prof. Ing. Jozef Sládek, CSc.

Nestor slovenskej vysokoškolskej lesníckej zoológie, ochrany lesa a poľovníctva, náš pán profesor Jozef Sládek, sa v týchto dňoch dožíva v dobrom zdraví okrúhlych 90. rokov.

Narodil sa 25.3.1927 v Tesároch nad Žitavou (Tesárske Mlyňany), kde absolvoval základné vzdelanie, po ňom gymnázium v Zlatých Moravciach (1945). Nasledovala Vysoká škola poľnohospodárskeho a lesného inžinierstva, Lesnícka fakulta v Košiciach, ktorú absolvoval v roku 1952.

Po skončení vysokoškolského štúdia v Košiciach sa súčasne škola sťahovala do Zvolena. V roku 1952 nastúpil na Zoologický ústav, neskôr po presťahovaní vysokej školy do Zvolena bol definitívne včlenený do Katedry ochrany lesa a poľovníctva VŠLD vo Zvolene. Je pozoruhodné, že z tohto svojho prvého pracoviska odišiel aj do dôchodku.

Od roku 1958 prednášal na Lesníckej fakulte lesnícku zoológiu a pred zriadením Fakulty ekológie aj voliteľný predmet Špeciálna ochrana prírody.

Svoju odbornú kvalifikáciu si postupne doplňoval: Externá aspirantúra u prof. Pfeffera v Prahe (1958). Docentúra (1973). Profesúra pre odbor lesnícka zoológia (1992).

Po zriadení poľovníckeho odboru skoncipoval nový predmet Ekologické základy poľovníctva a prednášal aj časti predmetov Biológia poľovnej zveri, Rybárstvo, Poľovnícka história a kultúra.

Významné sú predovšetkým jeho vedecko-výskumné a pedagogické aktivity. Najskôr sa venoval štúdiu potravnej ekológie niektorých druhov dravcov a sov, neskôr riešil problematiku mäsožravcov, najmä mačky divjej a medveďa. Jeho práce sa realizovali aj v právnych normách o poľovníctve.

Aktívne pôsobil ako člen výboru Slovenskej zoologickej spoločnosti pri SAV a mnohých ďalších spoločnostiach, komisiách, vedeckých a redakčných radách, mimo iných bol aj členom Poradného zboru TANAPu. Bol členom národnej sekcie ICBP a zástupca ČSSR v pracovnej skupine pre dravé vtáctvo.

Ako vysokoškolský učiteľ je autorom nielen učebných textov, ale aj 50 pôvodných

vedeckých prác, cca 300 odborných prác, referátov a článkov, ktoré nie je možné tu zverejniť. Autorsky sa podieľal na vypracovaní učebníc Myslivosť (Bergl 1984), Ochrana lesa (Stolina 1985), ako aj poľovníckych odborných publikácií zostavovaných doc. Helkom: Poľovníctvo I-II (1962), Trofejové šelmy Slovenska (1974), Poľovnícky náučný slovník (1988), Slovenské poľovnícke názvoslovie (Herz 2000). Bol hlavným autorom v populárnych knihách Cicavce okolo nás (1985) a Aby prežili rok 2000 (1989). Dôležité je doplniť, že veľa publikácií je ilustrovaných jeho kresbami (Hellove Poľovníctvo I., Feriancove Stavovce Slovenska – Vtáky II., Turčekov Obrázkový kľúč a ďalšie).

Nemalou mierou aktívne pôsobil na rôznych úrovniach rozvíjajúcej sa ochrany prírody na Slovensku. V tejto súvislosti môžeme citovať jeho definíciu poľovníctva: „*Moderné poľovníctvo je záujmová činnosť, ktorá aj keď je motivovaná emocionálne, musí vychádzať z racionálnych základov, to znamená z poznania a využívania biologických zákonitostí.*“

Bol členom redakčnej rady časopisu Ochrana fauny, Lynx, Folia zoologica, Folia venatoria, aj vydavateľstva Osveta v Martine. Charakteristickou osobitosťou Sládekových publikácií sú ilustrácie, dokazujúce jeho mimoriadne kresliarske schopnosti.

Vážený pán profesor, štatisticky sú všetci dnešní či už aktívni, alebo už dôchodkoví lesní inžinieri na Slovensku Vašími pozornými študentmi, ktorí si na Vás v tento pre Vás významný deň spomínajú a želajú Vám pevné zdravie a ďalšiu pre Vás príznačnú aktivitu.

Viliam Stockmann

Aj v zime sa o významné lesnícke miesta zaujímajú turisti foto: Ján Mičovský

Lesné škôlky trochu inak ako ich poznáte

Nie je škôlka ako škôlka, dokonca ani označením lesná škôlka si už v tejto dobe človek, ani lesník, nemôže byť stopercentne istý. To, čo je na Slovenku a vo viacerých európskych štátoch tabu, je v severských krajinách bežné. Predstavte si, že máte malé dieťa a chcete aby malo aspoň trochu podobné detstvo ako vy. Nereálne? U nás možno, no vo svete nie. Také detstvo ako my, zažívajú napríklad deti v lesných škôlkach.

Jedna taká sa nachádza napríklad v severnej časti Londýna, v časti, v ktorej je ukrytý starý zelený les obklopený metropolou s viac ako ôsmimi miliónmi obyvateľov. Tam, kde slabnú zvuky mesta, môžete nájsť skupinku detí vo veku od dva a pol do päť rokov ako sa hrá v blate, skúma všetko reálne vo svojom okolí, predstavuje, že si pripravuje jedlo a zbiera drevo na „varenie“. Je to vonkajšia škôlka, ktorej múry proste neexistujú. Deti nosia reflexné vesty, a keď je vonku zima, oblečú sa teplejšie, keď prší nosia pršíplášte a nepremokavú obuv. Hlavným heslom tejto lesnej škôlky je „Into the Woods“, čo v preklade znamená „Do lesov“.

Je to prvá vonkajšia materská škôlka, ktorá vznikla v Anglicku v apríli v roku 2014 v nadväznosti na trend v Škandinávii, Nemecku a v Škótsku. Tento spôsob výučby v lesnom prostredí necháva deti prežívať skutočnosť prostredníctvom ich fantázie. Nemajú tu hračky, a tak sú motivované napríklad vytvoriť z kusa palice čarovnú paličku, využitím fantázie si dokážu padlý kmeň stromu na

čistinke v lese predstaviť ako transformovaný vlak.

„Vedel som, že by to bolo naozaj skvelé prostredie pre neho a je už dosť veľký na to, aby trávil čas vonku s učiteľmi, ktorí sú školení na učenie v lese – lesnej pedagogike.“ povedal Zoe Slotover, keď priviezol svojho dvojročného syna Hectora.

Ďalej len „Into the Woods“ škôlka bola otvorená v apríli 2014 učiteľkou Emmou Shaw, ktorá tvrdí: „Prírodné prostredie robí divy. Deti sa učia prostredníctvom hier motorike a pomocou pohybu robiť rôzne činnosti. Všetko je to praktické a učenie je oveľa viac prirodzené. Deti sa tu učia riešiť problémy, tiež spoznávajú o rôzne riziká, čo im buduje osobnosť a zvyšuje sebedomie.“

Každé ráno sa skupina detí zhromaždí pri kempе Queens Wood, ktorý tím materskej škôlky každé ráno pripraví, pokiaľ prídu deti. Kruh vytvorený z guľatiny poskytuje miesto pre zhromažďovanie a pre občerstvenie, deti tu počúvajú príbehy a učia sa spievať piesne. Malá ploška s umelo vytvoreným bahnom (kuchynka pre deti) – prináša deťom zmyslo-

vý zážitok a samozrejme je spojená s množstvom neporiadku. Lanová hojdačka prináša deťom vzrušenie a výzvu. Sú tu aj stany pripravené pre oddych a umývanie ríadu.

Deti sa učia rozpoznávať rôzne zvuky a zrazu sa z konárov stromov a palíc stávajú hudobné nástroje a pokrútený peň je bubon. Všetko čo nájdú v lese sa učia počítať a kresliť. Deti trávajú väčšinu času vonku okrem dní so silným vetrom. Interiér stanov a prístreškov ponúka dost miesta na hranie sa za veľmi nepriaznivého počasia.

Lesné škôlky a školy sú čoraz viac vyhľadávané v Spojenom kráľovstve, pričom mnohé školy, žiaľ, ponúkajú len krátke kurzy pre deti zamerané na trávenie času vonku, stavenie bunkrov a úkrytov, lezenie po stromoch a skúmanie. Profesor Helen Bilton z University of Reading tento typ výučby propaguje a podporuje. Podľa neho: „Pokiaľ ide o zdravie, treba sa zamerať na pohyb, cvičenie a podobné veci, ale čo sa týka vzdelania je potrebný kognitívny vývoj, jazykový rozvoj, sociálny a emocionálny.“

-as-

Zima v živote dutinových hniezdičov

Zimné obdobie je charakteristické nepriaznivými klimatickými a ekologickými podmienkami, čo sa negatívne prejavuje aj na živote lesných druhov živočíchov. Nízke teploty, dlhé noci a hlavne súvislá vyššia snehová pokrývka komplikuje pohyb a zabezpečenie dostatočného prísunu potravy. Týmto problémami nie je postihnutá iba poľná zver, na ktorú sa v kruhoch poľovníkov a lesníkov prihliada najviac, ale tiež vtáctvo žijúce v našich lesoch.

Vtáky, z ktorých veľké množstvo je hmyzožravcov, na nepriaznivé zimné podmienky reagujú rozmanitým spôsobom. Niektoré druhy efektívnejšie hospodária s energiou - zvyšujú jej príjem a znižujú jej výdaj energie napríklad výberom vhodného nocoviska alebo aj hromadným nocovaním. Spoločné nocovanie viacerých jedincov v úkryte zabezpečuje efektívnejšie nocovanie s nižšími stratami energie. Takéto hromadné nocovanie v dutine bolo zaznamenané u kôrovníkov (*Certhia*) a vrabcov (*Passer*). Sýkorky veľké a brhlíky (obr. 1) nocujú v stredoeurópskych podmienkach výhradne len po jednom. Jednotlivé druhy medzi sebou zvädzajú „boj“ o úkryt, v ktorom by mohli bezpečne počas zimy prenocovať. Takáto rivalita je známa medzi sýkorkami veľkými (*Parus major*) a sýkorkami belasými (*Parus caeruleus*). Počas tuhých zim bohatých na sneh (s horšou dostupnosťou potravy) sa sýkorky veľké správajú dominantnejšie a agresívnejšie. Dominantné jedince sa dlhšie krmia, majú lepšiu telesnú kondíciu, majú väčšie tukové rezervy, mohutnejšie svaly a rýchlejší rast pier. Sýkorky belasé pri neprítomnosti sýkoriek veľkých preferujú na nocovanie úkryty s väčším vletovým otvorom (32 mm). Ak sú už sýkorky veľké prítomné, tak sýkorky belasé im ustupujú a preferujú úkryty s menšími vletovými otvormi (26 mm), cez ktoré sa väčší dominantný druh sýkoriek do úkrytu nedostane.

Ako si vybrať zimný úkryt?

Mínusové teploty, dlhé noci a sneh spôsobujú u vtákov veľké energetické straty počas nocovania, pretože znížením vonkajšej teploty sa zvyšuje rýchlosť ich metabolizmu. Na druhej strane počas kratšieho dňa majú vtáky menej času na príjem potravy. Aby minimalizovali svoje energetické straty vyhľadávajú pre nocovanie stromové dutiny s priaznivejšími klimatickými podmienkami ako okolité prostredie. Nielen prirodzené dutiny, ale tiež vtáčie búdky umiestnené

na vhodné stanovišťa zabezpečujú vtákom vhodné miesta na nocovanie. Tam sú chránené pred studeným vetrom, dažďom, snežením a námrazou. Dutiny majú lepšiu mikroklimu ako okolité miesta, dokonca aj bez prítomnosti nocujúceho jedinca. Štúdie ukázali, že dutiny s malým vletovým otvorom sú teplejšie ako dutiny s väčším vletovým otvorom, a tiež dutiny v zdravých stromoch sú teplejšie ako dutiny v odumretých stromoch. Rovnako ako dutiny v stromoch aj priestor vytvorený vtáčimi búdkami si jedinec vyhrieva pomocou metabolického tepla, čím sa počas celého nocovania znižuje jeho energetické straty.

Vtáky pri výbere dutiny na nocovanie zohľadňujú:

- bezpečnosťou pred predátormi
- bariérou voči konkurujúcim druhom
- rozmermi samotnej dutiny a vletového otvoru
- tepelnú izoláciu úkrytu
- mierou zaparazitovania

Napríklad u vrabca poľného (*Passer montanus*) bolo zistené, že jedinec nocujúci v prázdnej búdke ušetrí 18 % energie v po-

rovnani s jedincom nocujúcim vonku. V búdkach s čiastočným hniezdom sa podiel ušetrenej energie zvyšuje na 23 % a v búdkach s úplným hniezdom až na 36 %.

Prečo je vhodnejšie používať vtáčie búdky s odnímateľnou strechou?

V pred období párenia si páriky dutinových hniezdičov v dutinách a vtáčích búdkach stavajú hniezda, do ktorých umiestňujú svoje znášky. Niektoré takéto dutiny sú pritom použité na hniezdenia aj viacerých druhov počas jedného roka, čo je bežné najmä pri neúspešnej znáške. Priestor na hniezdenie sa postupom času s pribúdajúcimi novými hniezdami zmenšuje. Časom sa môže stať, že dutina alebo vtáčia búdka

nebude pre hniezdenie a na účely úkrytu použiteľná. V ponechanom starom hniezde sú schopné prežiť napríklad aj blchy do ďalšej sezóny. Niektorí autori poukázali na to, že ponechanie starého hniezda s parazitmi síce zlepšuje izolačné vlastnosti dutín (búdok), ale zároveň znižuje ich atraktivitu pre nocovanie vtákov. Napríklad Blcha *Ceratophyllus gallinae* sa rozširuje zo zimných nocovísk začiatkom hniezdnej sezóny a ukázalo sa, že vo väčšine prípadov je najčastejším hosťom v hniezdach sýkoriek belasých. Vyčistené búdky bez parazitov a bez hniezda sú vtákmi využívané rovnako ako búdky s hniezdami, v ktorých boli parazity zlikvidované. Zlikvidovať parazity bez poškodenia starých hniezd je pri bežnej prevádzke nepraktické a náročné, preto je vhodné umiestňovať do terénu búdky s odnímateľnou strechou, a staré hniezda raz ročne (na jeseň) odstrániť.

Nielen nocovisko, tiež možný úkryt potravy

Kým sýkorka veľká a sýkorka belasá patria do skupiny druhov, ktoré si úkryty so zásobami potravy netvorí, takéto úkryty sú súčasťou životnej stratégie brhlíka, sýkorky čier-

nohlavej (*Parus montanus*), sýkorky hôrnej (*Parus palustris*), sýkorky uhliarky (*Parus ater*) a sýkorky chochlatej (*Parus cristatus*). Druhy vytvárajúce úkryty so zásobami potravy si najviac potravy do úkrytu prinášajú ráno, 1–2 h po východe slnka. Naopak, najviac potravy si z nej odnášajú neskoro popoludní – pred nocovaním (hodinu až pol hodinu pred západom slnka). Medzi tým, počas dňa konzumujú voľne dostupnú potravu bez toho, aby využili potravu zo svojich úkrytov. U druhov, ktoré si nevytvárajú úkryty so zásobami potravy, sa ukázalo, že pri nízkych teplotách si vytvárajú väčšie telesné tukové rezervy priamo na svojom tele.

Kde má zmysel umiestniť vtáče búdky?

V sídlach majú vtáky zjednodušený prístup k potrave a viac možností na úkryt ako sú napríklad ľudské stavby a zariadenia, vývody z plynových ohrievačov, škáry v stenách budov (v obkladoch a izoláciách), podkrovné priestory, pumpy od studní a i. Keďže vtáky využívajú už spomenuté úkryty, osídlenosť búdok v meste je permanentne nižšia ako v lese. Počas roka (mimo hniezdnej sezóny) sa obsadenosť búdok počas nocovania v búdkach v dubovo-hrabovom lese mení. Kým v novembri je v lese obsadených 64 % búdok, v marci už iba okolo 28 %. V neďalekom meste je v novembri využívaných vták-

mi 15 % a v marci len 6,5 % (Veľký 2007).

Prečo je potrebné aby sme im pomohli?

Viacere práce študovali prežívanie sýkoriek veľkých v nepriaznivých zimných podmienkach v závislosti na veku. U dospelých vtákov také podmienky prežije 30–60 % populácie, no je až zarážajúce zistiť, že u mladých sýkoriek neprežije zimu okolo 80 %. V rôznych krajinách bolo zistené enormne nízke percento ich prežívania napríklad v Holandsku 13,2 %, v južnom Švédsku, v Belgicku a v Holandsku 15 %, vo Veľkej Británii a Severnom Írsku 18–22 %, vo Fínsku 21,9 %, v centrálnom Rusku 11,7–25,7 %.

Ďalší obyvatelia vtáčích búdok

Plchy ako obyvatelia stromových dutín osídľujú často aj vtáče búdky. Plchy najčastejšie obsadzujú vtáče búdky počas obdobia hniezdenia vtákov (niekedy zničia násadu vajec alebo ojedinele usmrtnia aj mláďatá resp. dospelé vtáky), alebo tiež po opustení hniezd vtákmi. Plch lieskový (*Muscardinus avellanarius*) sa bojí ostrej obrany sýkoriek a dokonca môže byť niektorými vtáčimi hniezdičmi aj usmrtený. Popri plchoch obsadzujú tieto búdky aj iné skupiny cicavcov.

-as-

Foto: zdroj internet

Použitá literatúra:

Kršíak B. & Kaňuch P. 2005: Ktoré búdky sú najlepšie pre plchy? Výskum a ochrana cicavcov na Slovensku VII, 2005: 217 – 223
 Veľký M. & Krištín A. 2007: Stratégie prežívania zimy u rezidentných hmyzožravých vtákov: sýkorky veľkej (*Parus major*) a brhlíka obyčajného (*Sitta europaea*). Sylvia 43: 19–30
 Veľký M. 2007: Veľký M. 2007: Studňa ako pasca pre nocujúce sýkorky bielolice (*Parus major*). Tichodroma 19: 155–156

Pomáhame vtáctvu našich lesov

Pomáhame práve tým, že začíname s novým projektom pre podporu vtáctva v lesnom prostredí. Keďže dutinových hniezdíčov je na Slovensku viac druhov, nedá sa hneď pomôcť všetkým naraz. Preto sa v prvých rokoch zameriame na menšie druhy, ktoré sme zámerne spomenuli aj v predchádzajúcom článku. Pre tieto druhy sú ideálne búdky označované medzi ornitológmi ako sýkorník veľký.

Cieľom nášho viacročného projektu s názvom „Pomáhame vtáctvu našich lesov“ je do lesného prostredia, umiestniť postupom času čím väčšie množstvo vtáčích búdok, v ktorých budú môcť vybrané druhy odchovávať svoje potomstvo, ale tiež im budú poskytovať v zimnom období možnosť úkrytu. Keďže dutiny stromov obývajú druhy ako napríklad kuvik obyčajný, kvičok vrabčí, sova obyčajná (tiež v stodolách i v korunách stromov), krakľa belasá, dudok obyčajný, krutohlav, žlna zelená, tesár čierny, ďateľ veľký, bielochrbtý, malý, a prostredný, škorec, sýkorky, brhlík obyčajný, kôrovník, muchárik čiernehohlavý i bielokrký a iné. Zameriame sa najskôr na menšie druhy ako sú sýkorky, brhlíky, muchárik a tie, ktorým bude vyhovovať vletový otvor šírky 32 mm.

Kolko búdok pribudne v našich lesoch?

Zo začiatku projektu sa každý rok pripraví približne 200 búdok. Každá búdka bude označená logom štátneho podniku z bočnej strany tak, aby mala čo možno najmenší rušivý vplyv na potenciálnych obyvateľov. Tieto by sa mali umiestniť pozdĺž vybraných náučných chodníkov v počte 20 búdok na jeden náučný chodník. Na závody sa budú dodá-

vať hotové búdky, ale aj búdky v rozloženom stave. Na každý takýto chodník pribudne informačná tabuľa, upozorňujúca na druhy vtákov, ktoré obývajú dutiny v lese.

Prečo práve búdky s odnímateľnou strechou?

Používať sa budú ornitologické búdky rovnakých rozmerov, namalované na hnedo, s odnímateľnou strechou pokrytou lepenkou. Tieto búdky sa budú s vybranou skupinkou detí každoročne v jesennom období čistiť, pričom podľa zloženia hniezd budú s deti určovať, aký druh počas roka búdku obýval. Na určovanie hniezda budú pripravené kľúčce, ktoré zároveň poslúžia ako pracovné listy. Do nich si počas roka budú môcť deti značiť kedy prechádzali náučným chodníkom, aké druhy vtákov pozorovali, prípadne pri ktorej z rozmiestnených búdok sa vyskytovali. Je pravdepodobné, že viaceré búdky budú obsadené v hniezdnej sezóne a deti môžu napríklad pozorovať ako často prilietajú

k búdke dospelé vtáky počas kŕmenia svojich mláďat.

Nie je strom ako strom

Vtáčie búdky sa budú umiestňovať do výšky 2,5 m, aby s nimi deti nemohli manipulovať, a aby vtáky počas hniezdenia a oddychu neboli vyrušované otváraním búdok. Pri ich umiestňovaní je potrebné minimalizovať vplyv predátorov, preto sa budú umiestňovať na rovné stromy, na ktorých sa vo výške 2,5 m nevyskytujú konáre.

Pre tento projekt je potrebné pripraviť náčrt jednotlivých vybraných náučných chodníkov (podklad pre pracovné listy), aby si mohli deti zaznačiť rozmiestnenie jednotlivých

vých vtáčích búdok, a tiež zaznačovať druhy, ktoré pozorovali.

Okrem pomoci operencom v našich lesoch je zámerom projektu upozorniť verejnosť na prítomnosť náučných chodníkov, ktoré pre nich pripravujú a udržiavajú lesníci, ale hlavne vyťahnúť deti a rodičov do prírody.

2. kolo Polomka - Bučník

LESY SKI CUP 2016

O cenu mladosti, Horehronský Búčnik, Donovalský psík a finále na Šachtíčkách. To sú štyri preteky seriálu Horehronskej ligy zjazdového lyžovania **Lesy Ski Cup**, ktorý vznikol v závere minulého roka po dohode lyžiarskych klubov z Horehronia a štátneho podniku LESY Slovenskej republiky. Prvý ročník Lesy Ski Cup je už v druhej polovici a zostáva iba záverečné finále, po ktorom bude vyhodnotený celý ročník pretekov.

Lyžiari súťažia v šiestich kategóriách vždy samostatne dievčatá a chlapci. Medzi účastníkmi sa nájdu výrazné talenty, a tak nie je vylúčené, že aj vďaka nášmu podniku vyrastú na strednom Slovensku nové Vlhové, Zuzulové alebo Žampovci. Jednotlivé pre-

teky Lesy Ski Cup organizačne zastrešujú lyžiarske oddiely, podnik zabezpečuje slalomové bránky, štartové čísla, poháre a medaile pre víťazov a sladkú odmenu pre každého účastníka. Doterajší záujem prekvapil. Na každé preteky sa prihlásilo od 200 do 250 detí.

„Medved! Mami medved!“ bolo opakovane počuť počas tretej časti pretekov v nedeľu 12. februára na Donovaloch. Nešlo však o vystrašený krik, ale naopak o nadšenie z vypchatého približne trojmesačného medveďa, ktoré už dávnejšie skončilo svoj život pod kolesami auta na Starých Horách. Dermoplastický preparát vzbudzoval zaslúženú pozornosť a pritiahol mladých pretekárov k stánku lesných pedagógov z OZ Slovenská Ľupča. Tí deti čakajúce na výsledky pretekov zaujali aj hrami, ochutnávkou lesných

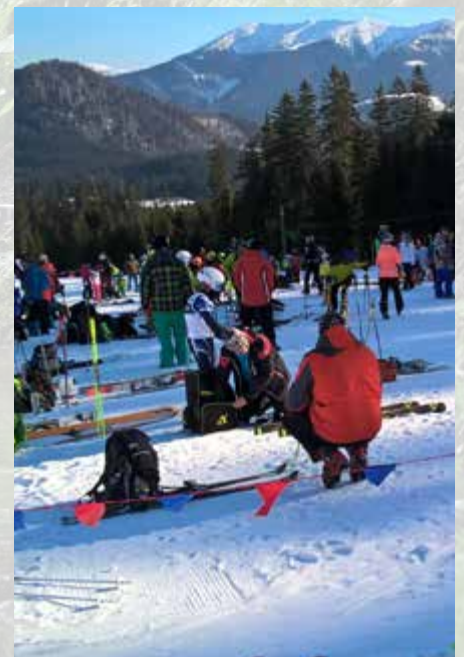
produktov či poznávačkou semien stromov. Mimochodom, o medveďa mali okrem detí extrémny záujem aj samotní kolegovia z OZ Slovenská Ľupča. Svojich lesných pedagógov totiž prišiel na zjazdovku podporiť aj riaditeľ tohto OZ s komentárom, že všetko, čo sa stane tomuto medveďovi, stane sa v pondelok v práci aj im. My v redakcii dúfame, že deti macka iba hladkali.

No a kto doteraz vyhral? Všetci, ktorí obeťovali voľné dni a pretekov sa zúčastnili. Mená celkových víťazov prezradíme až po poslednom preteku, ktorý bude v sobotu 11. marca na Šachtíčkách. Tam čaká súťažiacce deti a ich rodičov okrem slávnostného vyhodnotenia aj malé prekvapenie... viac však nateraz neprezradíme.

-vr-

3. kolo Donovaly s medvedom

3. kolo, Donovaly

Kto robí s budúcnosťou, nemá povolanie, ale poslanie

Lesná správa Paráč sídli v spoločnej budove s Lesnou správou Zákamenné v rovnomennej malebnej oravskej dedinke Zákamenné. Od roku 2008 je jej vedúcim Anton Kondela, lesník s veľkým srdcom, inšpiratívny ochranca prírody, lokálpatriot, vždy pohodovo naladený, so zmyslom pre zodpovednosť.

Nepochádzate z tradičnej lesníckej rodiny, kde sa dedí toto povolanie z otca na syna dlhé generácie. Kde sa u Vás vzal záujem o lesníctvo?

Keď sa porovnávam s inými lesníkmi, bol to hendikep. Ešte som to znásobil, keď som nešiel na strednú lesnícku školu, lebo rozhodnutie byť lesníkom nebolo ešte také pevné. Išiel som na gymnázium. Na rozdiel od mojich spolužiakov, ktorí absolvovali strednú školu lesnícku, ja som všetko musel dobiehať na vysokej škole. Výhoda gymnázia bola možno v tom, že v prvom ročníku som mal matematiku, chémiu, ale nakoniec som zistil, že ani to mi veľmi nepomohlo, a tiež som sa s týmito predmetmi trápil. Ostatné odborné predmety ako pestovanie lesa, ťažbu dreva, hospodársku úpravu,... mali už spolužiaci zo strednej lesníckej školy za sebou. Tu sme my, gymnazisti, ťahali za kratší koniec. Musel som to dobiehať potom aj v praxi po skončení vysokej školy. Ale na druhej strane to snáď nebola až taká nevýhoda, lebo som vstúpil do lesníctva s inými názormi, s inými myšlienkami, nebol som

zaťažený tradičným lesníckym generačným myslením. Svoju prácu v lese vnímam aj z pohľadu laickej verejnosti, ktorá je konečným užívateľom našich produktov, čo nie je len kubík dreva, ale je to voda, vzduch, oddych. Možno sa pod vplyvom trhového hospodárstva až priveľmi sústreďujeme na predaj dreva, ale my by sme mali verejnosti ukazovať napr. kubík „zeleného dreva“. Dnes to ešte nevedia naplno oceniť, ale prebiehajúca klimatická zmena bude vytvárať na nás lesníkov oveľa väčší tlak, aby sme to vedeli lepšie „predať“. Každý chce na lese zarobiť! Nám lesníkom ostáva po návštevníkoch akurát tak „pozberať a odniešť smeti“.

Na rozhovor, ktorý spoločne vedieme, ste ma pozvali priamo do lesa, pozrieť si to, o čo sa v rámci svojej správy staráte. Vysoké smrečiny všade navôkol, schádzame z cestičky k dvom jazierkam.

Tu vidieť prameň potoka Zimná, ktorého vybudovaná úprava poukazuje na jednu z najdôležitejších funkcií lesa. Je zdrojom vody a slúži aj ako rezervoár, ktorý ju dáva postupne. Vďaka vysokej lesnatosti Slovensko nemá problémy s vodou, ale ja osobne ten pocit nemám. Každý robí také opatrenia, aby okolo neho voda čo najrýchlejšie pretiekla. Som zástancom toho, čo najdlhšie udržať vodu v lese. Máme tu klasický priepust, jazierko - nech sa tu voda zdrží deň, dva, postupne vsakuje a nie, aby nám tadiaľ len „prebehla“ a vytopila dve, tri dediny.

Ako dieťa si pamätám, že na rieke Biela Orava boli raky, ale prišla doba agrochemizácie a raky vymizli. Podarilo sa nám zrealizovať program v spolupráci so správou Chránenej krajiny oblasti Horná Orava, kde sa usilujeme o návrat raka do Bielej Oravy. Vytvorili sme dve prírodné jazierka prepojené priamo na tok Bielej Oravy, jednak, aby sa voda prirodzene zadržovala v krajine, a tiež sme tu vypustili osem rakov. Uvidíme či si tu nájdú domov, alebo pôjdu do Bielej Oravy, či odídu úplne preč. Bol tu vypustený aj pstruh

potočný. Dúfajme, že sa im tu bude dariť.

Z Vášho rozprávania naozaj úprimne cítim, že máte rád prírodu, les.

Les to je generačná záležitosť. Je taká pravda, že žiadny lesník nemôže byť pochovaný vo vlastnom dreve. To znamená, že počas svojho pôsobenia lesník dopestuje asi dvadsať centimetrov guľatiny, a potom príde ďalšia a ďalšia generácia lesníkov, až ich spoločným výsledkom sú takéto krásne zelené lesy. Pri rôznych slávnostných príležitostiach ďakujem vždy celému kolektívu LS, lebo jeden človek sa v lese môže akurát tak vyplakať, vykričať, ale nemôže spraviť nič sám, vždy je to spoločná práca všetkých kolegov lesníkov.

Prešli sme hodný kus cesty a stojíme pri krásnej kaskáde kamenných studničiek, ktoré svojim tvarom pripomínajú dve srdcia. Na jednom z kameňov oporného múra studničiek turistov milo prekvapí tabuľka s citátom Antoine de Saint-Exupéryho. Prijemné miesto pri ceste s atmosférou pokoja. Človek má možnosť si tu posediť, osviežiť telo i ducha.

Voda je nielenže pitná, ale aj zdravá. Nechali sme spraviť rozbor. Je to okysličená voda s veľkým obsahom železa. Výborná na liečbu chudokrvnosti. Je to „teplica“, stále si udržuje teplotu, ani v zime nezamrzá. Ako vidíte, je tu sedem prameňov. Je to také mystické, sedem milostí, sedem bolestí. Máme tu jedno veľké a jedno malé kamenné srdiečko. A mne to číslo sedem vždy pripomína moju rodinu: ja, manželka, Tonko, Katka, Matúš, Adam, Jakub.

Máte štyroch synov a dcéru. Podali sa na Vás, idú vo vašich šľapajach?

Snažím sa ich od toho odrádzať... (smiech). Najstarší je koniar. Katarína skončila pedagogiku v Bratislave. Stredný syn Matúš študuje bezpečnostný manažment na Technickej univerzite vo Zvolene a je poľovník. Ešte

mám dvoch synov, Adama a Jakuba. Uvidíme, ako sa rozhodnú. Je to ťažké povolanie. Za každú cenu sa nesnažím, aby boli synovia lesníci. Ak ich to osloví, tak budem rád, ale musí tam byť to zaniehanie, nechcem im to nadiktovať. Matúš zvažoval možnosť vybrať si Strednú lesnícku školu v Liptovskom Hrádku alebo Strednú stavebnú školu v Žiline. Vybral si stavebníctvo a vidno, že sa v tom vidí. No lásku k prírode si zachoval, chodí do hory a venuje sa poľovníctvu. Čo chce človek robiť, to musí nájsť sám. Poznám veľa lesníkov takých, z ktorých ktosi chcel mať lesníkov, no nevyšlo to z ich vnútra. Poslanie a povolanie je veľký rozdiel. Mám päť súrodencov, sestru a štyroch bratov, z ktorých jeden už nie je medzi nami. Všetci sme skončili vysokú školu, ale otcove želanie sme celkom nespĺnili. Nádejal sa mať z nás aspoň jedného farára. No nestalo sa.

Ste rodený Oravec - Novotán, vaša láska k oravským lesom je viditeľná, ale keby ste mali povedať návštevníkovi z cudziny, čím je Orava taká výnimočná, aké argumenty by ste použili?

Bez ohľadu na to, že som sa tu narodil a Orava je mojou srdcovou záležitosťou, Orava je naozaj úžasná. Z jedného miesta vidíme Terchovú, Vrátnu dolinu, Roháčce, Západné Tatry, Pilsko, Babiú horu... na veľmi krátke vzdialenosti máme veľa krásnych miest, netreba ďaleko cestovať. Mám kamarátov, ktorí boli napríklad v Amerike a k jednému kaňonu precestovali 1200 kilometrov. Tu máme na jednom mieste toľko krás.

Ako hodnotíte svoju prácu vedúceho LS? Keby ste mohli niečo zmeniť, čo by to malo byť?

Človek sa môže realizovať. Vedúci LS je zároveň odborným lesným hospodárom, to znamená, že tam je realizácie veľmi konkrétna. Plody svojej práce môže hneď vi-

dieť, a v tom je to perfektné a úžasné. No na druhej strane, dodržať všetky tie smernice, nariadenia a normy, je niekedy veľmi ťažké, ba priam nemožné. Treba vždy nájsť kompromis. Vyzerá to veľmi zle, keď si každý, myslím pestovateľ, ťažbár, ochranár, odbytár rieši len svoje veci. Je potrebná veľká šikovnosť, vedieť to všetko sklbiť dokopy. V dnešnej dobe je to čoraz väčšie umenie.

Lesníctvo nie je povolanie. Kdesi bolo napísané, že kto robí s budúcnosťou, tak je to poslanie... V lesníctve to platí obzvlášť. Snažím sa mladším kolegom zdôrazňovať akou zodpovednou je lesnícka práca, aj keď viem, že to mzdové ohodnotenie je veľmi slabé. Začínať život so zárobkom tesne nad hranicou minimálnej mzdy môžu ozaj len zaniehaní a srdcom riadení lesníci. A zmeniť by sa dalo veľa vecí.

Vždy, keď Vás navštívim, poukazujete mi veľa zaujímavých miest a vecí. Prezradte nám viac o tom, aké sú vaše záujmy a záľuby?

No, záľuby mám všelijaké. Mám rád históriu, to je pravda. Z nej sa dá veľa čerpať... veď kto si neváža históriu, ten nemá budúcnosť. Zbieram historické veci, ktoré súvisia s lesom, drevom, opracovaním dreva,... napríklad hoblíky. V našom regióne máme bohatú históriu tkáčstva a kováčstva. Stále obdivujem a žasnem nad minulosťou a ľuďmi, s akými obmedzenými prostriedkami a možnosťami zápasili, a predsa dokázali vytvoriť skvelé veci a všeličo vyrobiť. Hnevám sa na seba, že my ich nedokážeme ani zachovať. Koľko krásnych historicky cenných vecí skončilo v zberných surovinách a na smetiskách.

Anton Kondela nerád hovorí o sebe, a preto doplníme obraz o tomto lesníkovi. Jeho láska k prírode sa snúbi s láskou k histórii a kultúre jeho domovského regiónu, o čom svedčí množstvo aktivít, za ktorých zrodom stojí jeho nápad, ener-

gia a nadšenie. Z dlhého zoznamu spomeniem len niekoľko najvýznamnejších: odborná spolupráca pri príprave stálej výstavy Lesníckeho a drevárskeho múzea Les v zrkadle vedy, tvorba a udržiavanie Lesníckeho náučného chodníka Oravská Lesná, vznik a vyhlásenie Významného lesníckeho miesta Rowlandovské lesné pamätníky v Zákamennom, Komárňan a Panskom vrchu, zachovanie partizánskej nemocnice. Ako znalec miestnej histórie iniciuje opravy rôznych historických pamiatok, označovanie zaujímavých miest, umiestňovanie informačných tabulí, vznik oddychových miest a pod. Aj vďaka jeho úsiliu nájdeme v lesoch množstvo drobností, ktoré tešia návštevníkov Oravy a šíria dobré meno nášho podniku.

Ďakujeme za príjemný rozhovor a tešíme sa na spoluprácu na nových projektoch.

Miriám Turayová, LaDM

HALALI A LESY SR V ROKU 2016

Reportáž za reportážou (2/6)

V januárovom časopise sme si spolu pripomenuli zaujímavé témy, ktoré v prvých mesiacoch roka 2016 priniesla dobre známa relácia HALALI. Všetkými reportážami nás sprevádzal tím moderátorov, ktorých iste nikomu netreba predstavovať. Alojz Kaššák a Ľubomír Klúčik v nich priniesli mnoho zaujímavých tém aj názorov na kontroverzné problematiky, kus vlastných postrehov, odborných informácií a dokázali niekedy zložité témy vhodným spôsobom posunúť aj medzi bežnú verejnosť.

Reportáž 4 (23.4.2016): Starostlivosti o lesné ekosystémy – preventívne protipožiarne opatrenia, budovanie a rekonštrukcie protipožiarnych lesných ciest

Klimatické zmeny prinášajú okrem iného aj zvýšené riziko vzniku lesných požiarov. Pri hasení lesných požiarov je veľmi dôležité sprístupnenie lesa. Toto sa dá dosiahnuť buď budovaním nových alebo rekonštrukciou starých lesných ciest. Finančné prostriedky na túto aktivitu sa dajú získať z Programu rozvoja vidieka.

Lesný požiar je drastický spôsob ničenia lesa. Požiar zachvátil aj les na vrchu Ihla pri obci Jihľany v Levočských vrchoch. Pri požiari pomáhali profesionálni i dobrovoľní hasiči z desiatich miest, taktiež z modulu pozemného hasenia požiarov v prírodnom prostredí. Zasahovali aj vrtuľníky letiek Mi-

nisterstva vnútra a ministerstva obrany. Hasičskú techniku sústredili na veľkom lesnom parkovisku. Do lokalít, kde boli zjazdové lesné cesty sa požiarnici dostali na rôznej hasičskej technike veľké nákladné autá ale i špeciálne štvorkolky. Rekonštrukcia lesných ciest, teda majú svoje opodstatnenie. „Konkrétne na Čadci bol veľký požiar v roku 2006 a hrozilo, že požiar prehorí až do Poľska. Práve tu bola novo-postavená lesná cesta Klin, ktorá zabezpečila, že sa lesná technika dostala až priamo k ohnisku požiaru“, prezentuje Jozef Zatlukal. Lesné požiare trápia lesy a lesníkov rok čo rok.

Reportáž 5 (7.5.2016): Aktivity LESOV SR v oblasti práce s verejnosťou- LESNÍCKE DNI 2016

Apríl je mesiac lesov, a práve vtedy prichádzajú lesníci do miest aby hovorili s verejnosťou o význame lesov, ktoré sú súčasťou vidieckej krajiny. Zvolen je mestom lesníkov, a práve na námestí vo Zvolene sa konal už desiaty ročník lesníckych dní, ktorých súčasťou bol aj krst filmu Slovenskej lesníckej komory Krajina bez tieňa,

roveň aj titulnou piesňou spomínaného filmu. „Verejnosť sa takto z prvej ruky dozvedá o tom čo vlastne robíme ako les žije, ako sa v ňom majú správať. Mnoho užitočných informácií, ktoré v dnešnej dobe nie sú prvoradé. Ja si myslím, že viac by sa verejnosťou malo prihliadať na naše odborné argumenty. Predsa len za nami stoja výsledky našej dlhoročnej práce, ktoré sú dlhoročné a sú nespochybniteľné,“ prezentuje prácu svojich kolegov vtedajší generálny riaditeľ štátneho podniku LESY Slovenskej republiky Jozef Bystriansky. Tak ako po minulé roky na námestí mali svoje stánky lesníci a lesní pedagógovia s tradičnými, ale aj novými aktivitami lesnej pedagogiky. Tento rok pribudol rozprávkový les s množstvom zvieratiek a prekvapení, drevený ko-

lotoč pre najmenších, lesné laboratórium, mandala. „Tak ako tradične sú to búdky pre vtáčiky, lebo o tie je naozaj veľký záujem ale pripravili sme nové aktivity. Deti si môžu vyrobiť lesné medailóny, ktoré sú drevené a odtlačiť naň listov alebo zvieratiek,“ prezentuje svoj stánok lesnej pedagogiky Eva Vavreková z Odštepného závodu Revúca, ktorú vo vedľajšom stánku strieda kolegyňa z OZ Semenoles Gabriela Ľuptáková: „Každý, kto príde si môže zasadiť svoj stromček a mi mu povieme aj aké je náročné konkrétne stromček vypěstovať.“

Ing. Jozef Bystriansky

generálny riaditeľ, Lesy SR s.p.

Ing. Eva Vavreková

lesná pedagogyčka, Lesy SR s.p.

ktorý hovorí o hlavných funkciách a význame našich lesov a o racionálnom manažovaní lesov. Na lesníckych dňoch zaznela aj premiéra piesne Horou od Zuzany Smatanovej, ktorá je zá-

lotoč pre najmenších, lesné laboratórium, mandala. „Tak ako tradične sú to búdky pre vtáčiky, lebo o tie je naozaj veľký záujem ale pripravili sme nové aktivity. Deti si môžu vyrobiť lesné medailóny, kto-

Deťom mnohokrát chýba kontakt s prírodou aj s pôdou. Doma si sadničku potom môžu presa-

Reportáž 6 (7.5.2016): O čom je projekt Zasadil som strom, propagácia významu umelej obnovy lesov a praktické ukážky zalesňovania priame v lesnom prostredí

Zalesňovanie je mimoriadne dôležité! Aj preto lesníci počas lesníckych dní rozdávali sadeničky, ktorými si návštevníci mohli skrásliť svoje okolie. Nie je to jediná takáto aktivita lesníkov. Napríklad LESY Slovenskej republiky už niekoľko rokov realizujú projekt Zasadil som strom. Jeden z najbohatších ľudí sveta Warren Edward Buffett povedal: „Dnes niekto sedí v tieni, pretože ktosi kedysi dávno zasadil strom.“ Mnohé deti trávia v lese veľmi veľa času, zaujímajú sa o svoje životné prostredie a majú vlastné názory. Práve kontakt s problematikou v reálnom lesnom prostredí im na mnohé tieto otázky dáva odpoveď. „O zalesňovaní sme diskutovali s lesnými pedagógmi. Bola dosť živá diskusia

na tému monokultúrach, o prirodzenom lese o hospodárskom lese,“ priznáva učiteľ gymnázia v Považskej Bystrici Rastislav Kručay. „Veľmi veľa chcú vedieť, veľa vecí ich zaujíma.

Pýtajú sa či chémia patrí do lesa ako lykožrút poškodzuje lesy... Spojili sme dva projekty, jeden z gymnázia, druhý náš a vďaka tomu tu dnes sme a zalesňujeme“ prezradila pre redakciu Hali Eva Gabovičová z OZ Trenčín. Žiaci boli radi, že si mohli vyskúšať aké je zasadiť si svoj vlastný strom, pretože vedia, že zalesňovanie je spoločensky zodpovedná aktivita. Podľa ich vyjadrení je dobre, keď to vedia urobiť aj bežní ľudia. „Študentov v prvom rade zaujíma vek stromčekov, ktoré sa tu sadi, a potom druh dreviny, ktorá sa tu sadi, a prečo sa sadi, prečo sa vôbec zalesňuje, ako ďaleko od seba sa stromčeky sadia, ako dlho rastú stromy ako to vyzerá po niekoľkých rokoch,“ vysvetľuje náš kolega Juraj Buzalka.

Reportáž 7 (21.5.2016): Príprava časti CVPP 2016 (príprava a hodnotenie poľovníckych trofejí) štátnym podnikom LESY SR.

S prácou poľovníkov sa môžete oboznámiť napríklad na poľovníckych výstavách. Po piatich rokoch sa stretli poľovníci na výstavisku AGROKOMPLEX v Nitre, v júni v mesiaci poľovníctva a ochrany prírody, na celoštátnej výstave trofejí a zhodov. „Je všeobecne očakávané, že LESY Slovenskej republiky prispievajú historicky ku kvalite a úrovni chovu jelenej zveri na Slovensku. Aj na túto poľovnícku výstavu sme sa snažili sústrediť to najlepšie, čo sa nám za minulé päťročné obdobie podarilo. Už tradične bude veľmi početná a kvalit-

ná kolekcia jeleních trofejí z Chráneného poľovníckeho revíru Poľana, ale aj iné lesné závody sa tu budú prezentovať zlatými trofejami. Časť týchto trofejí bude v samostatnej expozícii štátneho podniku LESY Slovenskej republiky, kde okrem trofejí budú môcť návštevníci vidieť a dozvedieť sa aj ďalšie informácie o poľovníctve v štátnom podniku LESY Slovenskej republiky, týmito slovami prezentoval vtedy len pripravujúcu sa výstavu náš kolega Marcel Lehocký.

Reportáž 8 (04.6.2016): Obhospodarovanie zveri v Chránenej poľovnej oblasti Poľana odštepným závodom Kriváň

Niektoré trofeje srncov, danielov, diviakov ale aj jelenov, ktoré boli vystavené na spomínanej celoštátnej výstave v Nitre už mali svoju výstavnú premiéru za sebou, a to priamo pod holým nebom na Poľane, kde sa uskutočnil už desiaty ročník chovateľskej prehliadky. Tú Ján Nôžka v skratke predstavil nasledovne: „Podarilo sa nám zosumarizovať aj zlaté jelenie trofeje z rokov 2011-2016, čo je dokopy 19 jelenov. Či stúpa kvalita jelenej trofeje v posledných rokoch je ťažko povedať, ale máme väčší počet medailových jelenej zveri, v tých nižších vekových kategóri-

ách to nechali viac na prírodu. Z prvej a druhej vekovej triedy bolo ubratých 40 %, aby jelene následne dožili a ukázali čo v nich je. Po roku 2005 sme začali obhospodarovať takmer o 100 % viac lúk. Odštepny závod Kriváň v Chránenom poľovníckom revíri Poľana obhospodaruje približne 100 ha kosných lúk, čo nemalou mierou prispieva k zlepšeniu výživy pre túto zver. A potom vidíte aj plodonostné dreviny vysadené okolo cesty, ktoré tiež svoj efekt prinesú okolo 10-15 rokov“. O tom aké trofeje boli vystavované na tejto výstave i ktoré sa dostali na celoštátnu výstavu do Nitry si priaznivci iste našli informácie a fotografie v príslušných katalógoch trofejí a zhodov.

-as-

Päťročný pracovný program podniku „Štátne lesy a majetky“ (1940-1944)

V porovnaní s dnešnými úlohami štátnych lesov prekvapujúco čítame o hlavných činnostiach tohto podniku, medzi ktoré patrila aj výroba bryndze, plesňového syra, liehovarníckej a cukrovarníckej činnosti, chov dobytka, oviec, sviň. To všetko v rámci výroby na poľnohospodárskom úseku.

Odbor X. Ministerstva hospodárstva (Ústredné riaditeľstvo štátnych lesov a majetkov) na úvod svojej činnosti zostavil v roku 1939 Päťročný pracovný program, z ktorého hlavné body uvádzame:

Ústrednému riaditeľstvu štátnych lesov a majetkov v Bratislave podliehali nasledovné riaditeľstvá štátnych lesov a majetkov:

1. Organizačná činnosť

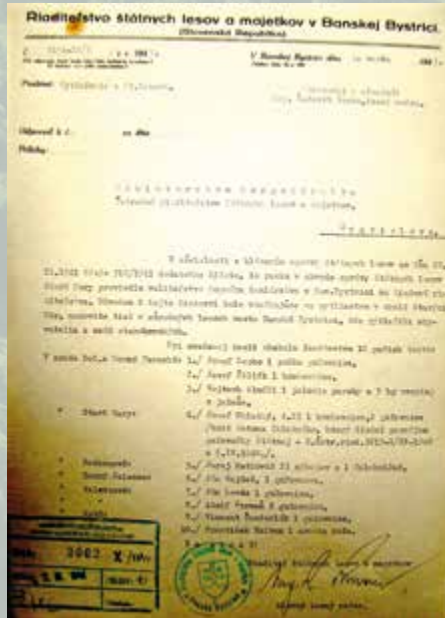
- Vyriešenie horárskej otázky, preraďovanie horárov do služobnej triedy III. ako úradníkov lesnej pomocnej služby.
- Zriadenie kategórie služby piliarskej v III. služobnej triede pre úradníkov, ktorí absolvovali štyri triedy strednej školy a dvojročnú drevársko-piliarsku školu v Liptovskom Hrádku.
- Preloženie sídla Riaditeľstva štátnych lesov a majetkov Žarnovica do Zvolena.
- Posťahovanie majetku Oravského komposesorátu vykúpením podielov, ktoré sú dosiaľ v súkromných rukách, alebo vydelením určitej časti majetku pre komposesorov, alebo iným zákonným opatrením.
- Vypracovanie inštrukcie pre službu lesníckej administrácie podniku „Štátne lesy a majetky“ v duchu zjednodušenia kancelárskej agendy a k docieleniu užitočných úspor.

2. Na úseku lesohospodárskom a za riadovaní lesov

- Zvyšovanie produkcie lesnej pôdy intenzívnymi výchovnými a ochrannými zásahmi.
- Zvýšenie výkonu odborného lesného robotníctva odbornými kurzami a použitím dokonalejšieho pracovného náradia a mechanizácie.
- Rozšírenie činnosti semenárskeho závodu štátnych lesov, najmä zberu semena, lesných plodín, liečivých bylín a založením filiálnych zberných a sušiarň na celom Slovensku.
- Pre obdobie rokov 1940-1944 treba zariadiť hospodárske plány na rozlohu cca 180.000 ha. Vzhľadom na ne-

dostatok technických síl bude treba si vypomáhať pomocným personálom. Hospodárske plány, ktoré sa nestihnú vykonať, prejdú do ďalšieho päťročného plánu.

- Je nutné vykonať reorganizáciu celej zriaďovateľskej služby v tom zmysle, že táto bude od administratívnej prevádzky osamostatnená.
- Vyriešenie úpravy osadníckeho pomeru podľa zákona č. 45/1925.

Pytlačenie v okolí B. Bystrice-1941

Lesnícke esá Slovenského štátu-1943

3. Na poľnohospodárskom úseku

- Organizácia správ štátnych majetkov prevzatých od Diosegskej hospodárskej liehovarníckej a cukrovarníckej spoločnosti v Diosegu (Sládkovičovo – pozn. autora).
- Nájom alebo kúpa ústredných sýpok pre novozriadené správy v Trnave.
- Rozšírenie chovu oviec vo Víglaši.
- Rozšírenie chovu a výkrmu sviň o 100 %.

- Šlachtenie osív a sadív – organizácia šlachtiteľskej stanice v okolí Trnavy.
 - Organizácia kontroly úžitkovosti rožného dobytku, odchov plemenného materiálu za súčinnosti Zemeľskej rady.
 - Obmedzenie nerentabilnej výroby plesňových syrov a zriadenie výroby bryndze vo Víglaši.
 - Zefektívnenie hospodárenia liehovarov vo Víglaši a v Špačinciach rekonštrukciou výrobných zariadení.
4. **Na piliarských prevádzkach**
- U Riaditeľstva ŠLM Banská Bystrica, rekonštrukcia pily Polomka, prestavba a modernizácia pily Červená Skala. Pily treba opatřit zariadeniami na čistenie celulózoých odrezkov. Pri úprave skladov tieto dobre odvodniť, opatřit betónovými podvalkami. Na vhodnom mieste zriadiť štiepačku na palivové drevo.
 - U Riaditeľstva ŠLM Liptovský Hrádok, prestavba pilnice v Liptovskom Hrádku, vybudovanie sušiarne, debnárne, rekonštrukcia vlečky, vybudovanie krytej nakladacej rampy. Na pile Ľubochnja vymeniť nevyhovujúce rámovky, úprava skladu. Vybudovať nové sklady u lesných správ podľa zásad hospodárneho skladovania úžitkového a palivového dreva.
 - U Riaditeľstva ŠLM Solivar, na pile Muráň rekonštrukcia potrebných zariadení na pile, vybudovanie pariarne na buk, úprava skladu. V Hnílekej doline je treba nahradiť staré a nevyhovujúce pily v Smolnickej Hute a na Starej Vode jednou veľkou v okolí Mníška. V obvode správ Kokošovce a Zamutov treba uvažovať o zriadení menšej pily na intenzívne spracovanie tvrdého dreva.
 - U Riaditeľstva Oravského komposesorátu vybudovanie pily na spracovanie dreva u lesných správ Mútne a Zákamenné.
5. **Investície**
- K docieleniu výkonnosti lesného hospodárstva sú potrebné účelné investície. Predovšetkým vhodné dopravné prostriedky, vybudovanie nových drevospracujúcich podnikov, stavby závodných a obytných budov, ochranné chodníky, rybníky a meliorácie pozemkov.

Medrický Gejza- minister hospodárstva, kde patrili aj Štátne lesy a majetky

- **Poľovníctvo**
- Príprava nového poľovníckeho zákona.

- Založenie obchodnej spoločnosti na racionálne speňaženie ulovenej zveriny.

Predložený plán bol schválený Ministerstvom hospodárstva a priebežne doplňovaný v ročných plánoch činnosti Ústredného riaditeľstva štátnych lesov a majetkov.

Riaditeľstvo štátnych lesov a majetkov sa však muselo predovšetkým v tomto období vyrovnávať so stratou južného Slovenska.

Z toho vyplývali pre podnik aj nové výmery lesnej rozlohy na Slovensku.

Po odtrhnutí južných okresov Slovenska následkom viedenskej arbitráže sa mení rozloha lesov na Slovensku nasledovne:

Lesný pôdny fond predstavuje 38.055 km², čo znamená 1,458.739 ha lesov. Podiel štátnych lesov je 30,3 % a lesnatosť krajiny je 38 %.

Rozdelenie lesov podľa vlastníckych pomerov bolo nasledovné:

Ústredné riaditeľstvo štátnych lesov a majetkov obhospodarovalo celkom 373.366 ha, z toho 7843 ha poľnohospodárskej pôdy predstavovali štátne majetky a zvyšok

Biringer Jozef-ústredný riaditeľ štátnych lesov a majetkov v Bratislave

365.523 ha bolo lesnej pôdy.

Viliam Stockmann

Pán profesor Ing. Rudolf Šály, DrSc., deväťdesiat- ročný

Žijúca legenda zvolenského vysokého lesníckeho školstva pán profesor Rudolf Šály sa túto jar dožíva krásnych 90 rokov.

Narodil sa 13.5.1927 v Tekovskej Breznici. Po skončení gymnázia (1946) absolvoval Vysokú školu poľnohospodárskeho a lesníckeho inžinierstva v Košiciach (1951). V roku 1957 obhájil kandidátsku dizertačnú prácu a v roku 1959 sa habilitoval za docenta pôdoznanectva na Lesníckej fakulte VŠLD vo Zvolene. V roku 1969 bol menovaný profesorom. Doktorom poľnohospodársko-lesníckych vied sa stal v roku 1974.

Popredný lesnícky vysokoškolský pedagóg, špecialista pedológ a vedecký pracovník nielen na Slovensku, ale aj na medzinárodnej úrovni.

Po skončení štúdia (1951) ostal na Lesníckej fakulte ako asistent, neskôr odborný asistent na Ústave pedológie a geológie.

Internú vedeckú aspirantúru z lesníckeho pôdoznanectva absolvoval v rokoch 1952-1955 na Lesníckej fakulte Vysokej školy zemédskej v Brne u profesora Pelíška. Po jej absolvovaní sa vrátil do Zvolena na VŠLD, kde pôsobil postupne ako odborný asistent, docent, profesor.

V rokoch 1960-1985 bol vedúcim Katedry pedológie a geológie a v roku 1990-2000 ve-

dúcim Katedry lesného prostredia Lesníckej fakulty VŠLD vo Zvolene. Na škole zastával rôzne akademické funkcie prodekana, dekana a prorektora.

Vo vedecko-výskumnej práci sa orientoval na široké spektrum základného aj aplikovaného výskumu lesných pôd. Svojimi prácami v genetike lesných pôd, výskume svahovín a andosolov prispel významne k rozšíreniu teoretických poznatkov a stal sa uznávaným odborníkom aj v zahraničí. Výskum zameraný na vplyv smrekových monokultúr a nízkych lesov na lesné pôdy tvorí významný úsek jeho činnosti, a to s praktickou orientáciou. Výrazné praktické vyústenie má aj jeho výskumná činnosť zameraná na meliorácie pôd, výskum pôd v lesných škôlkach a ovplyvnenie lesných pôd imisiami.

Jeho výskum v problematike genézy a klasifikácie pôd viedol k vypracovaniu slovenskej klasifikácie v roku 2000, bol predsedom komisie, ktorá túto klasifikáciu pripravila.

Pôsobil ako profesor na Ústave pôdoznanectva Univerzity v Hohenheime v Nemecku, bol predsedom Medzinárodnej pedologickej spoločnosti a čestným členom Vsežväzovej pôdoznaneckej spoločnosti v Moskve.

Je autorom viacerých pôvodných a odborných prác a knižných publikácií. Vydal viacero monografií a množstvo učebných textov, ktoré v tomto vymedzenom priestore nemožno obsiahnuť.

Za jeho činnosť mu bolo udelených viacero ocenení a vyznamenaní. V roku 2002 to bola Cena Technickej univerzity vo Zvolene a Medaila Slovenskej akadémie poľnohospodárskych vied, ktorou Predsedníctvo SAPV ohodnotilo celoživotnú vedecko – vý-

skumnú prácu Rudolfa Šályho.

Z príležitosti jeho krásneho životného jubilea, celá slovenská lesnícka verejnosť a najmä jeho žiaci na neho s vdakou a láskou spomínajú a želajú mu ďalšie krásne a slnečné dni života.

Viliam Stockmann

Ľadový les Umenie hrajúce o čas

Táto zima je neobyčajne bohatá na sneh a ľad. Každému odrazu pripomína niektorú z jeho obľúbených rozprávok či už Perinbabu, Ľadovú kráľovnú, Ľadové kráľovstvo a iné. Existuje niekoľko ľadových festivalov konajúcich sa po celom svete, na ktorých aj vy získate pocit, že ste súčasťou skutočne rozprávkového sveta ľadu.

Vytvoriť si ľadovú krajinu, prípadne ľadový les, by bolo naozaj veľkou výzvou, pretože vyrezávanie do ľadu nie je až také jednoduché, ako sa na prvý pohľad môže zdať. Ak by ste si doma chceli vyrezať nejaké obľúbené lesné zviera alebo čokoľvek iné, mali by ste vedieť, že ľad sa v prírode bežne tvorí nielen pri nulovej teplote, ale pri veľmi rozličných mínusových teplotách. Od toho sa ďalej odvíjajú aj jeho vlastnosti. V prírode sa ľad získava zo zamrznutých riek alebo z „ľadových lomov“, čo sú v podstate zamrznuté jazerá alebo rybníky. Takýto ľad je takmer vždy obohatený o rôzne nečistoty, ktoré nemusia priniesť žiaduci výsledný efekt. Preto sa bloky ľadu určené pre výrobu sôch musia starostlivo vyberať, ale zvyčajne sa vyrábajú cieľným zmrazovaním vody. Mechanicky čirý ľad tak vzniká cirkuláciou vody v mraze. Nie každý sochár túži, aby jeho socha bola z číreho ľadu, preto sa niektoré bloky umelo dofarbujú, prípadne sa pripravujú ľadové bloky pripomínajúce sneh.

V zahraničí sa tvorba sôch z ľadu vyučuje v kuchárskych školách ako „Ľadové sochárstvo na moderný spôsob.“ Pri tvorbe ľadových sôch je veľmi dôležitým faktorom teplota a niektoré sochy musia vzniknúť v priebehu desiatich minút. Sochári pritom používajú motorovú pílu, rôzne dláta – ostré ako britva, brúsky, hoblíky – špeciálne prispôbené na prácu s ľadom. V súčasnosti sú mnohé ľadové sochy vyrábané strojmi. CNC stroje a tvarovacie systémy sa bežne používajú nielen na tvorbu ľadových sôch, ale najmä pri komplikovaných logách a útvaroch z ľadu.

Sochy z ľadu si môžu návštevníci pozrieť na rôznych festivaloch, ale vzhľadom na prírodné podmienky sú takmer všetky výlučne viazané na severnú pologuľu. Zasúťažiť v tvorbe sôch z ľadu si môžete už tradične na Hrebienku vo Vysokých Tatrách. Ak máte v pláne si takúto sochu postaviť na svoj dvor namiesto snehuliaka, nechajte sa inšpirovať naším ľadovým lesom.

-as-

Spomienka na Vianoce v múzeu (alebo: Vianoce v múzeu v duchu tradícií)

V závere roka 2016 prilákala do Lesníckeho a drevárskeho múzea veľký počet návštevníkov posledná výstava, ktorá nám priblížila najkrajšie sviatky zimného obdobia. Pri jej príprave sme nadviazali na dlhodobú sériu vianočných výstav Vianočné motívy, ktorú v minulosti múzeum každoročne pripravovalo.

Prvá z novej série výstav pod názvom Obrazky Vianoc I. Koledníci idú..., bola venovaná vianočným obchádzkam, koledovaniu a predstavila aj špeciálny druh obchádzok – vianočné hry, ktoré sa počas Vianoc hrávali po domoch na dedinách. Návštevníci sa mohli cez rôzne exponáty, ako napr. oceľ, betlehemske čiapky, betlehemy, dreveného hada, či trojkráľovú hviezdu, ale tiež prostredníctvom fotografií dozvedieť, ako sa kedysi chodilo po domoch koledovať v čase od Stridžích dní do Troch kráľov. Súčasťou výstavy boli aj samotní koledníci – biela Lucia, maska Kuba, pastier, či trojkráľový vinšovník. Zbierkové predmety, ktoré mali návštevníci možnosť vidieť na výstave, pochádzajú pre-

Pre materské a základné školy sme si v múzeu k výstave pripravili aj sprievodnú tvorivú dielňu, ktorá tematicky korešpondovala s obsahom výstavy. Žiaci si v zrekonštruovaných pivničných priestoroch múzea mohli vyrobiť vlastné betlehemy, vianočnú ozdobu – anjela a trojkráľové koruny. Aj vďaka tomu vianočnú výstavu ocenili najmä učitelia, pretože tak mohli návštevu múzea spojenú s tvorivými dielňami zaradiť do svojich učebných osnov. O úspešnosti výstavy svedčí aj návštevnosť vyše päťstotridsať návštev-

važne zo zbierok Lesníckeho a drevárskeho múzea a časť bola zapožičaná zo Stredoslovenského múzea v Banskej Bystrici, z Horehronského múzea v Brezne, z Podpolianskeho múzea v Detve a z Etnografického múzea v Martine.

Najmä tých skôr narodených potešilo, že si mohli zaspomínať na časy, keď sa domáci cez vianočný čas viac ako z darčiekov tešili na príchod Betlehemcov a vinšovníkov. Mladšie ročníky sa zas oboznámili s takmer zabudnutými ľudovými tradíciami, ktoré už poznajú len z rozprávania ich starých rodičov.

nikov, z čoho tvorivé dielne navštívilo celkovo stotridsaťštyri žiakov a dvanásť učiteľov.

Rôzne druhy obchádzok neboli len súčasťou vianočného obdobia, ale bývali súčasťou zvykoslovia takmer počas celého kalendárneho roka. K tým najveselším patrili fašiangové sprievody v maskách, ktoré sú ešte aj dnes veľmi populárne a práve v tomto fašiangovom období sa s nimi môžeme stretnúť najmä na dedinách, ale aj v niektorých mestách. Fašiang trvá od Troch kráľov až do Popolcovej stredy a tento rok trvá až do 1. marca. Prajeme Vám, aby ste si tento

čas zábav užili čo najviac.

Vlk je prioritným druhom európskeho významu a na medzinárodnej úrovni je chránený viacerými dohovormi. Ak sa chcete dozvedieť viac o skrytom živote tejto šelmy navštívte našu výstavu.

Stanislava Cúthová,
LaDM

Novinky z Veveričiakov

Hovorí sa, že lepšie je raz zažiť, ako stokrát počuť. Nedávno sa o tom presvedčili aj naši malí prváčikovia zo základnej školy Sama Cambela v Slovenskej Ľupči.

V jeden krásny deň uprostred zimy prváčikov navštívili lesní pedagógovia ujo Miro a ujo Jano z Odštepného závodu Slovenská Ľupča. Pripravili im množstvo zaujímavých aktivít, pri ktorých sa deti naučili ako sa starať v zimnom období o lesnú zver. „Okotovali sme“ čo zvieratká v lese dostávajú na obed v tzv. lesných jedálničkách, spoznali

ich stopy a videli množstvo autentických fotografií, napríklad aj z nočného hodovania jeleňov, srn a diviakov.

Naozaj sme sa na chvíľu cítili ako v lese. V hre na Veveričiakov sme sa presvedčili, že nájsť jediný malý oriešok je pre veveričky obrovská práca. V závere veľkej lesnej výpravy sme plnili hlavný cieľ – postarali sme sa o uzimené vtáčatá z okolia našej školy. Ujovia lesníci priniesli dve vtáčie búdky, ktoré sme umiestnili v školskej záhrade. Porozprávali prváčikom o tom, čo vtáčiky môžu v zime jesť, a potom im spoločne pripravili v nových obydlíach veľkú slnečnicovú hostinu. Ukončili ho sľubom, že budú vždy v zimnom období myslieť na našich hladných a uzimných kamarátov v lese. A už počas tejto zimy sa budú pravidelne postarať o našich nových

vtáčích nájomníkov.

„Bol to pre prváčikov naozaj poučný deň,“ povedala pani učiteľka Mária Blanárová a dodala: „Ešte raz ďakujeme za sprostredkovanie super besedy. Deti boli nadšené a určite by si to ešte zopakovali. Ďakujeme a tešíme sa na ďalšiu spoluprácu.“

Ján Šarik

Foto: Ján Zázrivec a Miroslav Šuch

„Mičuríni“, zbystrite pozornosť!

Sadenie, štepenie, jarný, letný rez a podobne. Tieto pojmy sú isto známe všetkým milovníkom záhradkárčenia i rekreačným ovocinárom. (Nie len) pre nich pripravilo mesto Prešov v spolupráci s (majstrom Slovenska) odborný kurz v reze ovocných stromov.

O tom, aké dôležité je orezať strom v správnom čase a na správnom mieste, prídu porozprávať všetkým záhradkárom odborní lektori, v spolupráci s ktorými mesto pripravilo bezplatné školenie. „V správnom čase a správnom strihom dokážeme u ovocných stromov vytvoriť správny pomer medzi rastom a rodivosťou,“ hovorí odborník Peter Švidroň.

Pre záujemcov o bezplatné školenie budú pripravené aj praktické ukážky orezov s odborným výkladom i možnosť všetko hneď aplikovať v praxi prostredníctvom pripravených vzoriek, na ktorých bude možné si všetko hneď vyskúšať.

„Nevieme stromu rozkázať, ale vieme mu ukázať cestu, ktorou chceme, aby sa uberal. Na to však potrebujeme porozumieť zákonitosti rastu a rodivosti. Ak sa nebudeme riadiť týmto základným pravidlom, neberme nožnice ani píľku do rúk, lebo tým stromu len uškodíme. Ak zlý rez, tak to radšej žiaden rez,“ zdôrazňuje Švidroň.

Po absolvovaní kurzu si jeho účastníci odnesú cenné poznatky, ktoré budú môcť zúročiť hneď pri jarnom reze. „Stromy dokážu žiť bez nás, ale my bez stromov nie, preto si ich chráňme a starajme sa o ne,“ dodáva na záver odborník na túto oblasť.

Školenie pre všetkých záujemcov sa uskutočnilo 18. februára 2017 v areáli Eko-Parku Holá Hora. Išlo o prvé z cyklu školení počas roka, ktoré budú zamerané na nielen ovocné, ale aj okrasné dreviny v závislosti od vegetačného obdobia počas roka.

Peter Švidroň

Ovoarb.sk
Práca v kerunách stromov...

Rez ovocných stromov
MAJSTROM SLOVENSKA 13. ROČNÍKA

Nebezpečné výruby
Celoročná výživa drevín
Chemická ochrana drevín
Celoročná starostlivosť o záhradu

0918 714 735 ovoarbsk@gmail.com 0905 619 382

Lesné kolesové traktory

Je to skupina traktorov konštruovaných špeciálne na sústreďovanie dreva v podmienkach lesného hospodárstva. Ich výhodou je malý merný tlak na pôdu, veľká adhézia umožňujúca plne uplatniť ťažnú silu traktora. Lesné kolesové traktory majú pohon všetkých štyroch kolies rovnakej veľkosti. Využívajú kĺbovú konštrukciu podvozku, ktorá zaručuje lepšie manévrovacie vlastnosti, ako aj lepšie rozloženie hmotnosti na jednotlivé nápravy. Majú vysokú terénnu priechodnosť, dobú svahovú dostupnosť, ľahkú ovládateľnosť a veľkú stabilitu v priečnom ako aj v pozdĺžnom smere. K ich základnému vybaveniu patrí radlica, navijak (jednobubnový, alebo dvojbubnový), kozlík (výložník), ochranný štít a protišmykové reťaze. Predná

časť nákladu je nesená, alebo naložená na konštrukciu traktora. Osobitnú skupinu LKT tvoria traktory s čelúšťovým drapakom (tzv. bezúväzkové približovanie).

Jeden z prvých kĺbových traktorov **Timberjack** bol predstavený v roku 1961. V ZSSR vyvinuli traktory (**T 157, K 703**). V Poľsku (**KNL 451**), v Rumunsku (**TAF 650**), v NDR (**FU 45**). Vo Fínsku (**Lokomo, Valmet**), v Kanade (**Farmer, Timberland**), vo Švédsku (**Kockums, ÖSA, Volvo**), v USA (**Clark, Caterpillar, Franklin, Taylor, John Deere**).

V Československu sa objavili v roku 1967, kedy boli testované vo Výskumnej stanici Křtiny prvé LKT značky **Kockums (KL 820)** a **Valmet (Terra 865 A)**. Tu vyrobili aj prvý funkčný model LKT s názvom „**Jezevec**“. Nerozbehla sa však jeho sériová výroba. V rámci spolupráce VS Křtiny a ZTS Martin sa v roku 1971 začalo v závode v Trstenej s výrobou overovacej série **LKT 75**. Do roku 1975 bolo vyrobených viac ako 800 kusov týchto traktorov. Od roku 1975 sa vyrábal vylepšený typ

LKT 80. Tento typ sa svojou kvalitou a vzhľadom vyrovnal zahraničným výrobkom. Bol ocenený na medzinárodných výstavách zlatými medailami v Brne, Lipsku a Záhrebe. Do roku 1982 sa ich vyrobilo takmer 6000 kusov, prevažne na export. Vývoj a modernizácia LKT v ZTS Martin pokračovali typom **LKT 81**, a radou **LKT 120 A** a **LKT 120 B**, ale aj ľahšou verziou **LKT 90**.

LKT Trstená je tradičným výrobcem lesných kolesových lesových traktorov. Na trhu pôsobí vyše 40 rokov. Za ten čas vyšlo z jej liniek viac ako 17-tisíc traktorov, ktoré boli vyvezené do 126 krajín. Dnes sa už radí medzi svetové značky. V priebehu piatich rokov prišla na trh so štyrmi novými výrobkami - kolesové traktory **LKT 81, LKT 82**. Najnovšou novinkou je lesný kolesový traktor **LKT 150**. Jeho prototyp bol v Trstenej vyrobený v júli 2013.

Milan Longauer

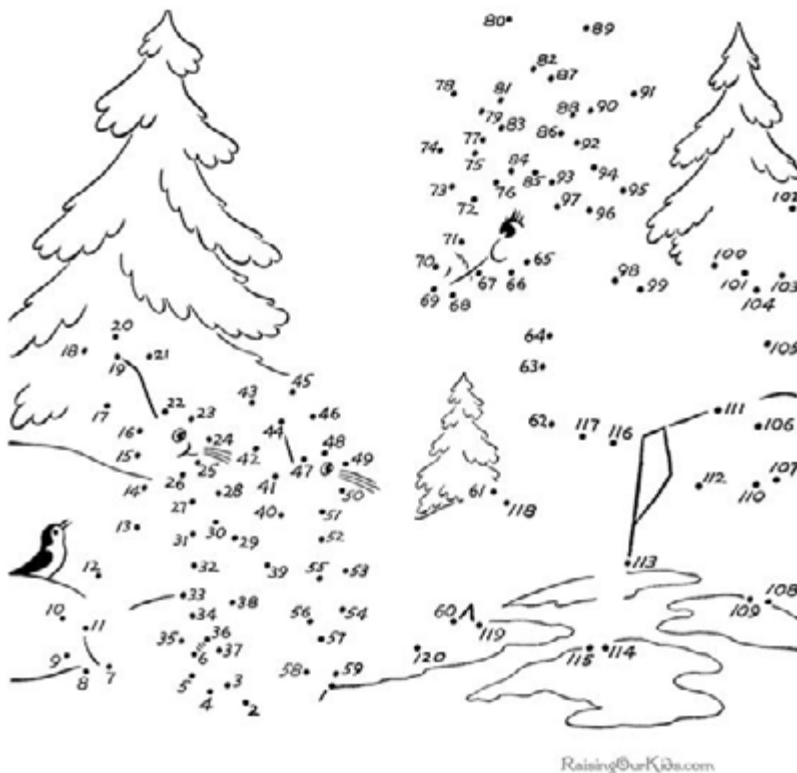

Jazvec Mišo

Milí kamaráti, aj tieto úlohy som si pre vás pripravil ešte na jeseň, keď sa tu medzi nami lesnými zvieratkami rozšírilo, že táto zima bude veľmi tuhá a bohatá na sneh. Neviem, či ste už niekedy podobnú úlohu robili, ale mali by ste najskôr správne pospájať všetky čísla, a potom vzniknutý obrázok vymalovať. Tak veľa šťastia pri maľovaní a som zvedavý, či spoznáte, čo ukrývajú číslíce. Veľa zábavy vám praje

Váš spiaci kamarát jazvec Mišo

Uveríte?

Jeleň je symbolom mnohých legiend a povestí. Obdobie jelenej ruje má svoje zákonitosti i tajomstvá. Každoročne sa opakujúce prírodné divadlo prináša zakaždým niečo nové. Tento rok tiež nie je výnimkou a napriek tomu, že nie je september v našich lesoch lesníci z OZ Horné Jeleňany našli trofejového jeleňa s nezvyčajným parožíom. Podľa oterového stromu, kde si jeleň chodil šúpať parožie, miestni poľovníci zistili, že vo svojom revíri majú neštandardného jedinca. Už dlhšie obdobie sa jeleňa snažili vystopovať, no všetky pokusy aj napriek enormnej snahe miestnych poľovníkov boli márne. Špecifické ručanie jeleňa v ruji pomohlo poľovníkom nájsť jeleňa impozantných rozmerov. Pozorovaním raritného

jeleňa, možno s odvahou podotknúť, že ide o exemplár, ktorý žiadny jediniec v najbližších desiatkach rokoch neprekona. Podľa hrubých odhadov má „náš zamilovaný jediniec“ korunu krásy, ktorá má približne 426 bodov C.I.C.. Pravdepodobne by sa mal vziať do úvahy tento fakt a tabuľka na hodnotenie jeleních parohov podľa C.I.C by sa mala aktualizovať podľa novozistených faktov. Ideálne by bolo doplniť ju o diamantovú medailu. Poľovníci v miestom poľovnom revíri sa nie nadarmo pýšia „svojim obyvateľom“ a už sa tešia na prírastky v novej sezóne a mimoriadne na mladých jelenov či sa tiež budú môcť chváliť nezvyčajným parožíom.

prípravuje Ferko Tárjako

Receptár

Srnce ragú s brusnicami

Potrebujeme:

1 kg srncí chrbát, 45g hladká múka, 450ml hovädzí vývar, 175 ml červené víno, 1 zväzok bylinky, 2 strúčiky cesnak, 2 ks stonkový zeler, 2 ks mrkva, 1 ks cibuľa, 3 PL slnečnicový olej, 2 PL maslo, 2 PL paradajkový pretlak

Brusnicová omáčka:

225 g brusnice, 120 g kryštálový cukor, ½ ks pomaranč, 2 PL kyslá smotana

Na ozdobu: 6 vetvičiek tymian

Ostatné suroviny: Soľ, mleté čierne koreníe

Rúru predhrejeme na 150 °C. Mäso nakrájame a poprášime múkou. Ochutíme soľou a korením. Trocha oleja rozohrejeme v panvici vhodnej do rúry a mäso na ňom opečieme dozlatista. Vyberieme a odložíme bokom. Znížime teplotu a vložíme maslo. Pridáme nasekanú cibuľu, nakrájanú mrkvu, stonkový zeler, cesnak a štipku soli. Dusíme asi 8 minút, kým zelenina nezmäkne. Zamiešame pretlak a varíme asi 2 minúty. Zalejeme červeným vínom, pričom dôkladne pomiešame, aby sme uvoľnili pripečené časti na dne panvice. Keď sa víno zvarí na 1/3, nasypeme mäso aj so šťavou. Pridáme zväzok bylín a zalejeme vývarom. Privedieme do varu a vložíme do rúry asi na 2,5 hodiny, kým mäso úplne nezmäkne.

Na brusnicovú omáčku zmiešame brusnice, cukor, pomarančovú šťavu a nastrúhanú pomarančovú kôru v hrnci. Varíme za občasného miešania asi 15 minút, kým brusnice nezmäknú. Necháme trocha vychladnúť.

Do hotového ragú zamiešame smotanu. Dochutíme a podávame s brusnicovou omáčkou a vetvičkou tymianu.

Marec 2017		
1.	St	Albín
2.	Št	Anežka
3.	Pi	Bohumil, Bohumila Fishing show carp & spinning 2017 – EXPO Center Trenčín
4.	So	Kazimír, Kazimíra Fishing show carp & spinning 2017 – EXPO Center Trenčín
5.	Ne	Fridrich, Friderika Fishing show carp & spinning 2017 – EXPO Center Trenčín
6.	Po	Radoslav, Radoslava
7.	Ut	Tomáš, Tomislav Nábytok a bývanie, Moderné drevodomý, Fórum dizajnu – Agrokomplex Nitra
8.	St	Alan, Alana Medzinárodný deň žien Nábytok a bývanie, Moderné drevodomý, Fórum dizajnu – Agrokomplex Nitra
9.	Št	Františka Nábytok a bývanie, Moderné drevodomý, Fórum dizajnu – Agrokomplex Nitra BOAT SHOW – 14. medzinárodná výstava lodí a príslušenstva - Incheba Bratislava
10.	Pi	Branislav, Bruno, Bronislav Nábytok a bývanie, Moderné drevodomý, Fórum dizajnu – Agrokomplex Nitra BOAT SHOW – 14. medzinárodná výstava lodí a príslušenstva - Incheba Bratislava
11.	So	Angela, Angelika Nábytok a bývanie, Moderné drevodomý, Fórum dizajnu – Agrokomplex Nitra BOAT SHOW – 14. medzinárodná výstava lodí a príslušenstva - Incheba Bratislava
12.	Ne	Gregor, Gregora Nábytok a bývanie, Moderné drevodomý, Fórum dizajnu – Agrokomplex Nitra BOAT SHOW – 14. medzinárodná výstava lodí a príslušenstva - Incheba Bratislava
13.	Po	Vlastimil
14.	Ut	Matilda Medzinárodný deň akcií proti priehradám a pre rieky, vodu a život
15.	St	Svetlana
16.	Št	Boleslav
17.	Pi	Lubica, Lubá
18.	So	Eduard, Eduarda
19.	Ne	Jozef 53. ročník Venerovského memoriálu – Štrbské Pleso
20.	Po	Víťazoslav, Víťazoslava, Klaudius Medzinárodný deň šťastia 53. ročník Venerovského memoriálu – Štrbské Pleso
21.	Ut	Blahoslav Medzinárodný deň lesov 53. ročník Venerovského memoriálu – Štrbské Pleso
22.	St	Beňadik, Benedikt, Benedikta Svetový deň vody
23.	Št	Adrián, Viktorián Svetový deň meteorológie Rybaření – Veletrhy Brno
24.	Pi	Gabriel Rybaření – Veletrhy Brno
25.	So	Marián Deň zápasu za ľudské práva Rybaření – Veletrhy Brno
26.	Ne	Emanuel, Emanuela Rybaření – Veletrhy Brno
27.	Po	Alena, Dita
28.	Ut	Soňa Deň učiteľov Agrosalón – Agrokomplex Nitra
29.	St	Miroslav Agrosalón – Agrokomplex Nitra
30.	Št	Vieroslav, Vieroslava Agrosalón – Agrokomplex Nitra
31.	Pi	Benjamín Agrosalón – Agrokomplex Nitra

Erby s nádychom lesa

Erb obce Abrahámovce
(okres Bardejov)

Erb obce Brezova pod Bradlom
(okres Myjava)

Erb obce Brezovka
(okres Bardejov)

Erb obce Bukovec
(okres Košice)

Erb obce Lieskovec
(okres Zvolen)

Erb obce Podbrezová
(okres Brezno)

Erb obce Rudňany
(okres Špišská Nová Ves)

Február 2017

Životné jubileá

50 rokov

Turanský Marián, vedúci LO, LS Bratislava - OZ Smolenice
Bernáthová Eva, fakturantka - OZ Rožňava
Ing. Cudrák Marián, technik LS Malcov - OZ Prešov

60 rokov

Ing. Hrušický Ján, technik LS Holíč - OZ Šaštín
Vician Jozef, vedúci LO Litava, LS Ladzany - OZ Levice
Kultanová Anna, fakturantka - OZ Žilina
Ing. Potanovič Stanislav, technik LS Bardejov - OZ Prešov

Pracovné jubileá

20 rokov

Ing. Hronček Igor, vedúci LO Karanč, LS Lučenec - OZ Kriváň

25 rokov

Tartaľ Ján, vedúci LO Banské, LS Široké - OZ Prešov
Marciš Ondrej, vedúci LO Radatice, LS Široké - OZ Prešov

35 rokov

Pastorek Ján, vedúci LO Step, LS Kamenín - OZ Levice

Alena Výboštoková

Zasmejte sa

Poľovník prichytil v lese chlapa s autom a v jeho kufri našiel jeleňa. Oboril sa na neho:

- Čo to má znamenať?
- Nič. To je môj pes!
- A čo tie parohy?
- To je jeho problém!

Pre vyplašenie medveďa je vhodné nosiť na odev doplnky spôsobujúce hluk, napr. malé zvončeky. Pre prípad stretnutia s medveďom je dobré mať pri sebe cesnakový sprej. Odporúčame tiež sledovať niektoré stopy medveďovej prítomnosti. Podľa veľkosti a množstva trusu sa dá rozoznať veľkosť a vek medveďa. Trus mladého medveďa je z menších kusov a obsahuje rybie kosti, či vtáčie perie. Trus dospelého medveďa je z väčších kusov, často obsahuje malé zvončeky a páchne po cesnaku.

Dvaja lovci kráčajú lesom a naraz jeden z nich skolabuje a nejaví známky života. Druhý poľovník nelení a mobilom volá pohotovosť:

- Mój priateľ nežije!
- Čo mám robiť?
- Len pokoj,
- odpovedá hlas na druhom konci,
- pomôžem vám. Najprv sa musíte uistiť, že je naozaj mŕtvý. V slúchadle je chvíľu ticho a naraz sa ozve výstrel. Potom opäť zaznie poľovníkov hlas.
- Hotovo. Čo ďalej?

Manželka s manželom sú na love divokej zveri v Afrike. Manželka prehovára manžela, aby jej požičal pušku, že si chce niečo streliť. Manžel nakoniec privolí. Manželka vezme pušku, keď tu sa zrazu na nich vyrúti nosorožec. Žena váha so strelbou, až konečne zamieri a volá na muža: „Ale sľub mi, miláčik, že sa mi nebudeš smiať, keď netrafím!“

Dvaja poľovníci prechádzajú lúkou. Na jej konci sa objavia zajac.

- Pozri, - šeptá jeden druhému - teraz vystrelím a zajko si môže písať testament.
- Zaznie výstrel. Zajac pokojne beží ďalej.
- Ako vidím, - hovorí druhý - už sa ponáhľa k notárovi.

Ide slepý a hluchý na poľovačku. Ako si tak vykračujú, hluchý sa potkne, spadne a vystrelí. Slepý sa na to znakovou rečou pýta:

- Trafili sme niečo?
- Prečo? Už sme strieľali?

Najväčšia plastika stromu na svete

Prvýkrát bolo niečo tak gigantické a realistické vystavené 25. apríla roku 2015 vo výstavných priestoroch v Seattli. Reč je o priestorovo reálnom stvárnení stromu a ide o doposiaľ najväčšiu plastiku tohto druhu.

Dielo s názvom Middle Fork bolo v tom čase najnovším z dielne umelca Johna Grade. Pri jeho vzniku mu asistovalo množstvo dobrovoľníkov. Najskôr bolo potrebné bez pomoci lešenia vytvoriť reálnu formu 140 rokov starého stromu. Všetko to začalo rok predtým, kedy Grade spolu so skupinkou arboristov vytvoril zmenšeninu stromu Western Hemlock v North Bend (Washington). Neskôr začal pracovať na novom diele a časti gigantického „odliatku stromu“ mu pomáhali vytvárať skupinky dobrovoľníkov a arboristov. Sadrové formy živého stromu tvorili vo výške takmer 27,5 m (90 stôp). V priebehu dvoch týždňov boli tieto

časti prenesené do ateliéru MadArt. V priebehu nasledujúcich 12 mesiacov pomáhala množstvo ďalších dobrovoľníkov vytvárať dutú sochu stromu pomocou tisícok drevených hranolčekov. Nakoniec bolo potrebné takto vytvorený skelet poriadne obrúsiť. Táto gigantická socha starého stromu následne putovala po veľtrhoch v USA. Ako bolo plánované, po dvoch rokoch od jej vytvorenia by mala byť umiestnená k živému stromu, ktorý bol použitý ako maketa pre toto dielo, kde sa bude prirodzene rozpadávať a fotograficky zaznamenávať jej návrat do prírody.

-as-

